

ROZSUDOK VŠEOBECNÉHO SÚDU (štvrtá komora)

z 20. septembra 2011 *

Vo veciach T-394/08, T-408/08, T-453/08 a T-454/08,

Regione autonoma della Sardegna (Taliansko), v zastúpení: A. Fantozzi, P. Carrozza a G. Mameli, advokáti,

žalobca vo veci T-394/08,

ktorého v konaní podporujú:

Selene di Alessandra Cannas Sas, so sídlom v Cagliari (Taliansko),

HGA Srl, so sídlom v Golfo Aranci (Taliansko),

Gimar Srl, so sídlom v Sassari (Taliansko),

Coghene Costruzioni Srl, so sídlom v Alghere (Taliansko),

* Jazyk konania: taliančina.

Camping Pini e Mare di Cogoni Franco & C. Sas, so sídlom v Quartu Sant'Elena (Taliano),

Immobiliare 92 Srl, so sídlom v Arzachene (Taliano),

Gardena Srl, so sídlom v Santa Teresa di Gallura (Taliano),

Hotel Stella 2000 Srl, so sídlom v Olbia (Taliano),

Vadis Srl, so sídlom vo Valledorri (Taliano),

Maccep Srl, so sídlom v Sorse (Taliano),

San Marco Srl, so sídlom v Alghere,

Due Lune SpA, so sídlom v Miláne (Taliano),

Nicos Residence Srl, so sídlom v Santa Teresa di Gallura,

Rosa Murgese, bydliskom v Iglesiase (Taliano),

Mavi Srl, so sídlom v Arzachene,

Hotel Mistral di Bruno Madeddu & C. Sas, so sídlom v Alghere,

L'Esagono di Mario Azara & C. Snc, so sídlom v San Teodore (Taliano),

Le Buganville di Cogoni Giuseppe & C. Snc, so sídlom vo Villasimius (Taliano),

Le Dune di Stefanelli Vincenzo & C. Snc, so sídlom v Arbuse (Taliano),

v zastúpení: G. Dore, F. Ciulli, A. Vinci, advokáti,

vedľajší účastníci konania vo veci T-394/08,

SF Turistico Immobiliare Srl, so sídlom v Orosei (Taliano), v zastúpení:
L. Marcialis, advokát,

žalobkyňa vo veci T-408/08,

Timsas Srl, so sídlom v Arezzi (Taliansko), v zastúpení: D. Dodaro, S. Pinna a S. Cianciullo, advokáti,

žalobkyňa vo veci T-453/08,

Grand Hotel Abi d'Oru SpA, so sídlom v Olbii, v zastúpení: D. Dodaro, S. Cianciullo a R. Masuri, advokáti,

žalobkyňa vo veci T-454/08,

proti

Európskej komisii, v zastúpení: vo veciach T-394/08 a T-454/08 E. Righini, D. Grespan a C. Urraca Caviedes, vo veci T-408/08 E. Righini a D. Grespan, vo veci T-453/08 D. Grespan a C. Urraca Caviedes, splnomocnení zástupcovia,

žalovanej vo veciach T-394/08, T-408/08, T-453/08 a T-454/08,

ktorých predmetom je návrh na zrušenie rozhodnutia Komisie 2008/854/ES z 2. júla 2008 o schéme štátnej pomoci „Regionálny zákon č. 9 z roku 1998 – zneužitie pomoci

N 272/98“ C 1/04 (ex NN 158/03 a CP 15/2003) (Ú. v. EÚ L 302, s. 9), prostredníctvom ktorého Regione autonoma della Sardegna poskytol granty na počiatočné investície do hotelového priemyslu na Sardínii,

VŠEOBECNÝ SÚD (štvrtá komora),

v zložení: predsedníčka komory I. Pelikánová (spravodajkyňa), sudcovia K. Jürimäe a M. van der Woude,

tajomník: J. Palacio González, hlavný referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 16. februára 2011,

vyhlásil tento

Rozsudok

Okolnosti predchádzajúce sporu

- ¹ Dňa 11. marca 1998 Regione autonoma della Sardegna (ďalej len „región Sardínia“) prijal legge regionale n° 9, incentivi per la riqualificazione e l'adeguamento delle strutture alberghiere e norme modificative e integrative della legge regionale 14 settembre 1993, n. 40 (interventi creditizi a favore dell'industria alberghiera) (regionálny zákon č. 9 o stimuloch na obnovu a úpravu hotelových štruktúr a ustanoveniach, ktorými sa

mení a dopĺňa regionálny zákon č. 40 zo 14. septembra 1993, *Bollettino ufficiale della Regione Autonoma della Sardegna* č. 9 z 21. marca 1998, ďalej len „zákon č. 9/1998“), ktorý nadobudol účinnosť 5. apríla 1998.

- 2 Článkom 2 tohto zákona bola v prospech podnikov pôsobiacich v odvetví hotelierstva zavedená pomoc na počiatočné investície vo forme grantov a dotovaných pôžičiek, ako aj prevádzková pomoc na základe pravidla *de minimis* (ďalej len „počiatočná schéma pomoci“ alebo „počiatočná schéma“).
- 3 Listom zo 6. mája 1998 talianske orgány oznámili Komisii zákon č. 9/1998, pričom sa zaviazali, že nebudú uplatňovať počiatočnú schému pomoci skôr, než ju Komisia schváli.
- 4 V nadväznosti na žiadosť Komisie o dopĺňujúce informácie talianske orgány Komisii prostredníctvom listu z 22. júna 1998 oznámili, že vykonávacie ustanovenia týkajúce sa počiatočnej schémy pomoci budú prijaté až po prípadnom schválení tohto režimu Komisiou.
- 5 V liste z 28. septembra 1998 talianske orgány Komisiu tiež informovali, že poskytnutie pomoci stanovenej zákonom č. 9/1998 sa môže vzťahovať len na projekty, ktoré musia byť realizované „neskôr“, a že táto podmienka je potvrdená vo vykonávacích ustanoveniach uvedeného zákona.
- 6 Rozhodnutím SG(98) D/9547 z 12. novembra 1998 Komisia schválila schému pomoci „N 272/98 – Taliansko – pomoc v prospech hotelového priemyslu“ zavedenú zákonom č. 9/1998 (ďalej len „rozhodnutie o schválení“). V tomto rozhodnutí Komisia

dospela k záveru, že počiatočná schéma pomoci je zlučiteľná so spoločným trhom podľa článku 92 ods. 3 písm. a) ES [teraz článok 87 ods. 3 písm. a) ES].

- 7 Dňa 29. apríla 1999 Assessore del Turismo, Artigianato e Commercio (poradca pre oblasť cestovného ruchu, živnosti a obchodu) regiónu Sardínia prijal decreto n° 285, esecutività della deliberazione della giunta regionale n. 58/60 del 22.12.1998 come modificata dalla deliberazione n° 16/20 del 16.03.1999 che approva la direttiva di attuazione prevista dall'art. 2 della LR 11 marzo 1998 n. 9 disciplinante: incentivi per la riqualificazione delle strutture alberghiere e norme modificativi della LR 14.9.1993 n. 40 (dekrét č. 285, ktorým sa vykonáva zákon č. 9/1998, *Bollettino ufficiale della Regione Autonoma della Sardegna* č. 15 z 8. mája 1999, ďalej len „dekrét č. 285/1999“).

- 8 Podľa článku 2 dekrétu č. 285/1999 sa počiatočná schéma pomoci mala uplatňovať v rámci výzvy na predkladanie žiadostí. Článok 4 toho istého dekrétu stanovil, že poskytnutá pomoc sa mala týkať projektov, ktorých realizácia sa mala začať po podaní žiadostí o pomoc, a článok 5 uvedeného dekrétu stanovil, že oprávnené náklady mali vzniknúť po podaní uvedených žiadostí. Článok 17 dekrétu č. 285/1999 s názvom „Prechodné ustanovenie“ však stanovil, že v štádiu prvého uplatnenia dekrétu sa za oprávnené považovali náklady a zásahy, ktoré boli vynaložené alebo sa uskutočnili po 5. apríli 1998, t. j. po dátume nadobudnutia účinnosti zákona č. 9/1998.

- 9 Dňa 27. júla 2000 región Sardínia prijal deliberazione n° 33/3 (uznesenie č. 33/3), ktorým bol zrušený dekrét č. 285/1999 z dôvodu jeho formálnych väd, a deliberazione n° 33/4 (uznesenie č. 33/4), ktorým boli zavedené nové vykonávacie ustanovenia týkajúce sa počiatočnej schémy pomoci.

- 10 V ten istý deň región Sardínia prijal takisto deliberazione n° 33/6 (uznesenie č. 33/6), ktoré stanovilo, že vzhľadom na to, že uverejnenie dekrétu č. 285/1999, ktorý obsahoval ustanovenia nezlučiteľné s právnou úpravou Spoločenstva, mohlo u potenciálnych príjemcov pomoci vyvolať očakávanie, že všetky práce vykonané po 5. apríli 1998 sa považujú za oprávnené, bolo potrebné pri prvom uplatnení zákona č. 9/1998 zohľadniť práce vykonané po tomto dátume, pokiaľ boli predmetom žiadosti o pomoc v rámci prvej ročnej výzvy na predkladanie žiadostí.
- 11 V odpovedi na žiadosť Komisie týkajúcej sa nevyhnutných opatrení stanovených na to, aby bol od 1. januára 2000 zabezpečený súlad existujúcich schém pomoci s usmerneniami o národnej regionálnej pomoci z 10. marca 1998 (Ú. v. ES C 74, s. 9; Mim. vyd. 08/001, s. 226), talianske orgány listom z 2. novembra 2000 informovali Komisiu o vykonávacích ustanoveniach zákona č. 9/1998 tým, že jej zaslali kópiu deliberazione č. 33/4, avšak bez toho, aby spomenuli deliberazione č. 33/6.
- 12 Dňa 29. decembra 2000 región Sardínia uverejnil prvú výzvu na predkladanie žiadostí, prostredníctvom ktorej bola vykonaná počiatočná schéma pomoci.
- 13 Listom z 28. februára 2001 Komisia požiadala talianske orgány o doplnenie informácií v súvislosti s uplatnením zákona č. 9/1998, ako aj v súvislosti s mechanizmom výziev a so spôsobom, akým bolo v rámci uvedeného mechanizmu dodržiavané ustanovenie, podľa ktorého mala byť žiadosť podaná pred začiatkom realizácie projektu.
- 14 V liste z 25. apríla 2001, ku ktorému bolo opäť priložené deliberazione č. 33/4, talianske orgány potvrdili, že uplatňovaná schéma pomoci bola v súlade s usmerneniami z roku 1998.

- 15 Dňa 21. februára 2003 Komisia dostala sťažnosť týkajúcu sa zneužitia počiatočnej schémy pomoci. V nadväznosti na túto sťažnosť Komisia 26. februára 2003 požiadala talianske orgány o doplňujúce informácie.
- 16 Talianske orgány na žiadosť Komisie o doplňujúce informácie odpovedali v liste z 22. apríla 2003, pričom prvýkrát spomenuli deliberazione č. 33/6.
- 17 Rozhodnutím z 3. februára 2004 Komisia začala konanie podľa článku 88 ods. 2 ES týkajúce sa zneužitia [počiatočnej schémy pomoci] (Ú. v. EÚ C 79, s. 4, ďalej len „rozhodnutie o začatí konania“). Komisia v tomto rozhodnutí spresnila, že talianske orgány si tým, že schválili poskytnutie pomoci na investičné projekty, ktorých realizácia sa začala pred dňom podania žiadosti o pomoc, nespĺnili povinnosť vyplývajúcu z rozhodnutia o schválení ani podmienky uvedené v usmerneniach z roku 1998. Komisia na základe toho dospela k záveru, že mohlo dôjsť k zneužitiu počiatočnej schémy pomoci v zmysle článku 16 nariadenia Rady (ES) č. 659/1999 z 22. marca 1999 ustanovujúceho podrobné pravidlá na uplatňovanie článku [88] ES (Ú. v. ES L 83, s. 1; Mim. vyd. 08/001, s. 339), a vyjadrila pochybnosti o zlučiteľnosti pomoci poskytnutej na investičné projekty, ktorých realizácia sa začala pred dátumom podania žiadosti o pomoc.
- 18 Talianske orgány zaslali Komisii svoje pripomienky 19. apríla 2004. Dňa 30. apríla 2004 Komisia dostala pripomienky žalobkyne vo veci T-454/08, Grand Hotel Abi d'Oru SpA. Dňa 25. júna 2005 dostala doplňujúce informácie od talianskych orgánov.
- 19 Dňa 22. novembra 2006 Komisia prijala rozhodnutie o zmene a rozšírení prebiehajúceho konania v prípade C 1/2004 podľa článku 88 ods. 2 ES (Ú. v. EÚ C 32, 2007, s. 2, ďalej len „rozhodnutie o zmene“). V tomto rozhodnutí v časti s názvom „Dôvody zmeny a rozšírenia konania“ Komisia najmä uviedla, že deliberazione č. 33/6 nebolo

v rozhodnutí o začatí konania uvedené, hoci pomoc na investičné projekty, ktorých realizácia sa začala pred dátumom podania žiadosti o pomoc, bola v 28 prípadoch poskytnutá práve na základe tohto predpisu, a nie na základe deliberazione č. 33/4, ako bolo nesprávne uvedené v rozhodnutí o začatí konania. Okrem toho Komisia uviedla, že pojem zneužitie pomoci v zmysle článku 16 nariadenia č. 659/1999, na ktorý odkazuje rozhodnutie o začatí konania, sa vzťahuje na situácie, keď príjemca schválenej pomoci uplatní pomoc v rozpore s podmienkami stanovenými v rozhodnutí o poskytnutí pomoci, a nie na situácie, keď členský štát úpravou existujúcej schémy pomoci stanoví novú protiprávnu pomoc [článok 1 písm. c) a f) nariadenia č. 659/1999].

Napadnuté rozhodnutie

²⁰ Dňa 2. júla 2008 Komisia prijala rozhodnutie 2008/854/ES o schéme štátnej pomoci „Regionálny zákon č. 9 z roku 1998 – zneužitie pomoci N 272/98“ C 1/04 (ex NN 158/03 a CP 15/2003) (Ú. v. EÚ L 302, s. 9, ďalej len „napadnuté rozhodnutie“).

²¹ V tomto rozhodnutí Komisia najmä uviedla, že deliberazione č. 33/6 zaviedlo zmeny a doplnenia do notifikovaného opatrenia, ktoré neboli zlučiteľné s podmienkami rozhodnutia o schválení schémy. Deliberazione č. 33/6 Komisii nebolo oznámené v rozpore s článkom 88 ods. 3 ES a povinnosťou spolupráce, ktorú Talianska republika má podľa článku 10 ES. Komisia sa preto domnieva, že taká schéma pomoci, aká sa v skutočnosti uplatňovala, je v rozpore s rozhodnutím o schválení a pomoc na projekty, ktorých realizácia sa začala pred podaním akejkoľvek žiadosti o pomoc, teda musí byť považovaná za protiprávnu.

22 Pokiaľ ide o zlučiteľnosť predmetnej pomoci so spoločným trhom, Komisia po tom, čo pripomenula svoje posúdenie v rozhodnutí o začatí konania a rozhodnutí o zmene, považuje za nezlučiteľnú individuálnu pomoc poskytnutú na projekty, ktorých oprávnené náklady boli vynaložené pred podaním žiadosti o pomoc na základe príslušných vykonávacích opatrení účinných v čase podania žiadosti, ktorá presahuje hranicu pomoci *de minimis*, na ktorej poskytnutie mohol mať príjemca v príslušnom čase nárok, vypočítanú podľa nariadenia Komisie (ES) č. 69/2001 z 12. januára 2001 o uplatňovaní článkov 87 [ES] a 88 [ES] pri pomoci *de minimis* (Ú. v. ES L 10, s. 30; Mim. vyd. 08/002, s. 138).

23 Výrok napadnutého rozhodnutia znie:

„Článok 1

Štátna pomoc poskytnutá v súlade s regionálnym zákonom č. 9 z roku 1998, ktorý bol v [Talianskej republike] neoprávnené vykonaný na základe deliberazione č. 33/6 a prvej výzvy na predkladanie žiadostí, je nezlučiteľná so spoločným trhom, pokiaľ príjemca pomoci nepodal žiadosť o pomoc v rámci schémy pred začatím prác týkajúcich sa počiatočného investičného projektu.

Článok 2

1. Talianska republika žiada od príjemcov vrátenie nezlučiteľnej pomoci poskytnutej v rámci schémy uvedenej v článku 1.

2. Sumy, ktoré sa majú vrátiť, sa úročia odo dňa, keď boli poskytnuté príjemcom[,] až do ich skutočného vrátenia.

3. ...

4. Talianska republika zruší všetky nevyplatené platby pomoci v rámci schémy pomoci uvedenej v článku 1 s účinnosťou od dátumu prijatia tohto rozhodnutia.

Článok 3

1. Vrátenie pomoci poskytnutej v rámci schémy uvedenej v článku 1 je neodkladné a účinné.

2. Talianska republika zabezpečí, aby sa toto rozhodnutie implementovalo [vykonalo – *neoficiálny preklad*] do štyroch mesiacov od dátumu oznámenia tohto rozhodnutia.

...

Článok 5

Toto rozhodnutie je určené Talianskej republike.“

Konanie

- 24 Návrhom podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 16. septembra 2008 región Sardínia podal žalobu vo veci T-394/08.
- 25 Návrhom podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 25. septembra 2008 spoločnosť SF Turistico Immobiliare Srl podala žalobu vo veci T-408/08.
- 26 Návrhom podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 3. októbra 2008 spoločnosť Timsas Srl podala žalobu vo veci T-453/08.
- 27 Návrhom podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 6. októbra 2008 spoločnosť Grand Hotel Abi d'Oru SpA podala žalobu vo veci T-454/08.
- 28 Podaním podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 19. decembra 2008 podali Selene di Alessandra Cannas Sas, HGA Srl, Gimar Srl, Coghene Costruzioni Srl, Camping Pini e Mare di Cogoni Franco & C. Sas, Immobiliare 92 Srl, Gardena Srl, Hotel Stella 2000 Srl, Vadis Srl, Maccep Srl, San Marco Srl, Due Lune SpA, Nicos Residence Srl, Rosa Murgese, Mavi Srl, Hotel Mistral di Bruno Madeddu & C. Sas, L'Esagono di Mario Azara & C. Snc, Le Buganville di Cogoni Giuseppe & C. Snc a Le Dune di Stefanelli Vincenzo & C. Snc (ďalej len „vedľajší účastníci konania“) návrh na vstup ako vedľajší účastníci do konania týkajúceho sa veci T-394/08 na podporu návrhov regiónu Sardínia. Uznesením z 15. júna 2009 predseda druhej komory Súdu prvého stupňa vyhovel tomuto návrhu.

- 29 Uznesením z 25. júna 2009 predseda druhej komory Súdu prvého stupňa v súlade s článkom 50 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa a po vypočutí účastníkov konania spojil na účely ústnej časti konania veci T-394/08, T-408/08, T-453/08 a T-454/08.
- 30 Dňa 27. júla 2009 vedľajší účastníci konania predložili svoje vyjadrenie vedľajších účastníkov konania vo veci T-394/08. Dňa 21. septembra 2009 Komisia predložila svoje pripomienky k tomuto vyjadreniu. Región Sardínia nepredložil svoje vyjadrenia v lehote stanovenej kanceláriou Súdu prvého stupňa.
- 31 V nadväznosti na zmenu zloženia komôr Súdu prvého stupňa bola sudkyňa spravodajkyňa pridelená k štvrtej komore, ktorej boli v dôsledku toho pridelené prejednávané veci.
- 32 Dňa 7. decembra 2010 sa Všeobecný súd v rámci opatrenia na zabezpečenie priebehu konania obrátil na Komisiu, ako aj na spoločnosť Grand Hotel Abi d'Oru, žalobkyňu vo veci T-454/08, s písomnými otázkami, na ktoré odpovedali v stanovenej lehote.

Návrhy účastníkov konania

- 33 Vo veci T-394/08 región Sardínia podporovaný vedľajšími účastníkmi konania navrhuje, aby Všeobecný súd:

- zrušil napadnuté rozhodnutie,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

34 Vo veci T-408/08 spoločnosť SF Turistico Immobiliare navrhuje, aby Všeobecný súd

- v prvom rade:
 - zrušil napadnuté rozhodnutie,
 - zaviazal Komisiu na náhradu trov konania,
- subsidiárne: čiastočne zrušil napadnuté rozhodnutie v časti, v ktorej vyhlasuje za nezlučiteľnú so spoločným trhom celú schému pomoci a nariaďuje vrátenie súm, ktoré spadajú do rozsahu stanoveného v ustanoveniach týkajúcich sa pomoci *de minimis*,
- ďalej subsidiárne:
 - jednak zrušil bod 4.2 usmernení z roku 1998 v rozsahu, v akom toto ustanovenie vylučuje oprávnenosť celej štátnej pomoci poskytnutej príjemcom bez toho, aby sa uplatnila výnimka na tú časť pomoci, ktorá sa týka investícií, ktoré sa uskutočnili po podaní žiadosti a ktoré sú funkčne a štrukturálne samostatné, a
 - takisto čiastočne zrušil napadnuté rozhodnutie v časti, ktorá sa týka úplného vymáhania poskytnutých súm zo strany Talianskej republiky bez toho, aby sa uplatnila výnimka na pomoc týkajúcu sa nákladov, ktoré vynaložil príjemca po podaní žiadosti o pomoc a ktoré sa týkajú funkčne a štrukturálne samostatných častí realizovaného projektu.

35 Vo veci T-453/08 spoločnosť Timsas navrhuje, aby Všeobecný súd:

- zrušil napadnuté rozhodnutie,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

36 Vo veci T-454/08 spoločnosť Grand Hotel Abi d'Oru navrhuje, aby Všeobecný súd:

- zrušil napadnuté rozhodnutie,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

37 Komisia navrhuje, aby Všeobecný súd:

- zamietol žaloby,

- zaviazal žalobcov na náhradu trov konania,

- zaviazal vedľajších účastníkov konania znášať vlastné trovy konania, ako aj nahradiť trovy konania, ktoré vynaložila v súvislosti s ich vedľajším účastníctvom.

Právny stav

38 Keďže účastníci konania boli v súvislosti s touto otázkou vypočutí, Všeobecný súd sa domnieva, že tieto veci môžu byť v súlade s článkom 50 rokovacieho poriadku spojené na účely vyhlásenia rozsudku.

1. O prípustnosti niektorých žalobných dôvodov uvedených vedľajšími účastníkmi konania vo veci T-394/08

39 Komisia uvádza, že vedľajší účastníci konania uviedli niektoré dôvody, ktoré neuviedol región Sardínia, žalobca vo veci T-394/08, a z tohto dôvodu nespádajú do rámca sporu v tejto veci vymedzeného žalobnými dôvodmi, ktoré uviedol región Sardínia v žalobe.

40 Podľa Komisie sa to týka týchto dôvodov:

— dôvod založený na tom, že začala konanie vo veci formálneho zisťovania, pričom vychádzala z nesprávneho predpokladu porušenia predchádzajúceho podmieňného rozhodnutia,

— dôvod založený na porušení článku 9 nariadenia č. 659/1999, keďže predtým, ako prijala napadnuté rozhodnutie, mala zrušiť rozhodnutie o schválení,

- dôvod založený na porušení článku 16 nariadenia č. 659/1999, ktorý neupravoval zmenu a rozšírenie už začatého konania,

- dôvod založený na porušení článku 87 ods. 3 písm. a) a c) ES, keďže nesprávne vylúčila zlučiteľnosť predmetnej pomoci so spoločným trhom, ako aj na nedostatku odôvodnenia s tým súvisiaceho napadnutého rozhodnutia z dôvodu rozporu vzhľadom na predchádzajúce rozhodnutia,

- dôvod založený na porušení niektorých ustanovení nariadenia č. 659/1999 týkajúcich sa procesných lehôt, ako aj zásady primeranej dĺžky konania,

- dôvod založený na porušení zásad nestrannosti a ochrany hospodárskej súťaže,

- dôvod založený na porušení pravidla *de minimis* z dôvodu neodpočítania sumy vo výške 100 000 eur alebo 200 000 eur od pomoci, ktorej vymáhanie nariadila.

⁴¹ Článok 40 štvrtý odsek Štatútu Súdneho dvora stanovuje, že návrh na vstup vedľajšieho účastníka do konania môže obsahovať iba návrhy podporujúce návrhy jedného z účastníkov konania. Článok 116 ods. 4 rokovacieho poriadku stanovuje, že vyjadrenie vedľajšieho účastníka musí obsahovať najmä návrhy na úplnú alebo čiastočnú podporu alebo úplné či čiastočné zamietnutie návrhov niektorého z účastníkov konania, ako aj dôvody a tvrdenia vedľajšieho účastníka.

- 42 Tieto ustanovenia priznávajú vedľajšiemu účastníkovi konania právo samostatne uplatňovať nielen tvrdenia, ale aj dôvody, pokiaľ podporujú návrhy jedného z hlavných účastníkov konania a neodlišujú sa úplne od úvah, ktoré sú základom sporu, tak ako je vymedzený medzi žalobcom a žalovaným, čo by malo za následok zmenu predmetu tohto sporu (pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. júna 2005, Regione autonoma della Sardegna/Komisia, T-171/02, Zb. s. II-2123, bod 152 a tam citovanú judikatúru).
- 43 Pokiaľ ide o rozhodnutie o prípustnosti dôvodov, na ktoré sa vedľajší účastník konania odvoláva, je úlohou Všeobecného súdu preveriť, či tieto dôvody súvisia s predmetom sporu, tak ako ho vymedzili hlavní účastníci konania.
- 44 Ak sa zdá, že žaloba, ktorej prípustnosť je sporná, musí byť v každom prípade meritorne zamietnutá, súd môže z dôvodov hospodárnosti konania hneď rozhodnúť vo veci samej (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora z 26. februára 2002, Rada/Boehringer, C-23/00 P, Zb. s. I-1873, bod 52, a z 23. marca 2004, Francúzsko/Komisia, C-233/02, Zb. s. I-2759, bod 26). Rovnako, pokiaľ sa zdá, že dôvod, ktorého súvislosť s predmetom konania je sporná, musí byť v každom prípade zamietnutý ako neprípustný z iného dôvodu alebo ako nedôvodný, súd môže tento dôvod zamietnuť bez toho, aby rozhodoval o tom, či vedľajší účastník konania prekročil rámec svojej úlohy vystupovať na podporu návrhov jedného z hlavných účastníkov konania (rozsudok Súdneho dvora z 24. januára 2002, Francúzsko/Komisia, C-118/99, Zb. s. I-747, body 64 a 65, a rozsudok Regione autonoma della Sardegna/Komisia, už citovaný v bode 42 vyššie, bod 155).
- 45 V tomto prípade je na jednej strane potrebné konštatovať, že väčšina dôvodov, ktoré uviedli vedľajší účastníci konania a ktoré región Sardínia neuviedol, bola uvedená niektorou zo žalobkýň vo veciach T-408/08, T-453/08 a T-454/08. Na druhej strane z dôvodov uvedených nižšie sú tieto dôvody v každom prípade nedôvodné.

- 46 Vzhľadom na tieto okolnosti a hospodárnosť konania nie je potrebné skúmať námietku neprípustnosti vznesenú Komisiou.

2. O príпустnosti niektorých výhrad vznesených v štádiu repliky

- 47 Komisia tvrdí, že žalobcovia predložili nové žalobné dôvody po prvýkrát až v štádiu repliky, a preto musia byť zamietnuté ako neprípustné.

Vec T-394/08

- 48 Vo veci T-394/08 Komisia považuje za nový po prvé žalobný dôvod založený na zjavne nesprávnom posúdení stimulačného účinku pomoci, po druhé žalobný dôvod založený na porušení povinnosti Komisie vykonať dokazovanie a po tretie žalobný dôvod založený na tom, že porušenie zásady nevyhnutnosti pomoci zo strany predmetnej schémy bolo iba zdanlivé.
- 49 V súvislosti s prvým a tretím žalobným dôvodom, ktoré Komisia spochybňuje, sa zdá, že úvahy, ktoré Komisia posudzuje ako nové žalobné dôvody, sú v skutočnosti určené len na doplnenie výhrad, ktoré už boli v žalobe uvedené v rámci prvého žalobného dôvodu.

- 50 Je nesporné, že tento prvý žalobný dôvod, ktorý uviedol región Sardínia, sa nazýva „Porušenie podstatných formálnych náležitostí z dôvodu vzájomne si odporujúceho odôvodnenia: údajná irelevantnosť dôvery pri posudzovaní ‚stimulačného účinku‘, pokiaľ ide o príjemcu pomoci, a teda pri posudzovaní požiadavky ‚nevyhnutnosti pomoci‘“. Zdá sa, že tento názov zužuje rozsah žalobného dôvodu na porušenie povinnosti odôvodnenia. Text, ktorý nasleduje za týmto nadpisom, však obsahuje aj časti, ktoré sa jasne týkajú nedostatočného posúdenia stimulačných účinkov pomoci, napríklad bod 17 štvrtá zarážka a body 18, 20 a 23 žaloby. Región Sardínia však používa kritérium stimulačného účinku pomoci ako synonymum kritéria nevyhnutnosti, pričom poskytnutie pomoci musí príjemcu motivovať, aby zrealizoval určitý projekt, ktorý by inak zrealizovaný nebol. Preto prvý žalobný dôvod uvedený regiónom Sardínia obsahuje v skutočnosti dva žalobné dôvody, jeden založený na nesprávnom posúdení stimulačného účinku pomoci a druhý na nedostatku odôvodnenia, ktorý s tým súvisí.
- 51 Komisia v súvislosti s druhým žalobným dôvodom, ktorý spochybňuje, tvrdí, že región Sardínia v replike pod zámienkou podpory svojej úvahy súvisiacej s údajným porušením povinnosti odôvodnenia týkajúceho sa posúdenia stimulačného účinku kritizoval skutočnosť, že náležito nepodložila napadnuté rozhodnutie dôkazmi.
- 52 Vzhľadom na predmetné časti repliky sa však zdá, že región Sardínia vôbec nezamýšľal predložiť nový žalobný dôvod založený na nedostatku dokazovania, ale zamýšľal len podporiť svoj prvý žalobný dôvod, ktorý sa zakladá, ako bolo uvedené v bode 50 vyššie, jednak na nesprávnom posúdení stimulačného účinku pomoci, ako aj na nedostatku odôvodnenia, ktorý s tým súvisí.
- 53 Región Sardínia teda v štádiu repliky nepredložil nové žalobné dôvody, a preto musí byť námietka neprípustnosti, ktorú vzniesla Komisia, zamietnutá.

Vec T-408/08

- 54 Vo veci T-408/08 považuje Komisia za nový žalobný dôvod založený na nedostatku odôvodnenia, pokiaľ ide o vplyv predmetnej schémy na obchod medzi členskými štátmi.
- 55 Táto námietka neprípustnosti Komisie však vychádza z nesprávneho pochopenia písomných podaní spoločnosti SF Turistico Immobiliare, ktoré skutočne pôsobia zmätočne. Uvedená žalobkyňa totiž už v žalobe v rámci svojho deviateho žalobného dôvodu, ktorý sa zakladá na porušení článku 87 ods. 3 písm. c) ES a usmernení z roku 1998, uviedla „ovplyvnenie podmienok obchodu v rozsahu, ktorý je rozpore so spoločným záujmom“. Tým však chcela len podporiť tento žalobný dôvod založený na porušení ustanovení upravujúcich zlučiteľnosť pomoci, a nie uviesť odlišný žalobný dôvod založený na porušení článku 87 ods. 1 ES tým, že Komisia nesprávne dospela k záveru o existencii štátnej pomoci.
- 56 Preto tvrdenie spoločnosti SF Turistico Immobiliare uvedené v replike, podľa ktorého táto spoločnosť „[v žalobe] okrem iného poukazuje na podstatnú neexistenciu dostatočného odôvodnenia v súvislosti s vplyvom pomoci na obchod medzi členskými štátmi“, treba chápať v tom istom zmysle, a to tak, že jeho účelom je podporiť žalobný dôvod založený na porušení ustanovení upravujúcich zlučiteľnosť pomoci.
- 57 Z toho vyplýva, že spoločnosť SF Turistico Immobiliare v štádiu repliky nepredložila nový žalobný dôvod, a preto musí byť námietka neprípustnosti, ktorú vzniesla Komisia, zamietnutá.

Vec T-453/08

- 58 V tejto veci Komisia považuje za nový žalobný dôvod založený na porušení článku 253 ES, pokiaľ ide o uplatnenie pravidla *de minimis*.
- 59 V tejto súvislosti tvrdí, že v žalobe uvedený žalobný dôvod sa týkal presného uplatnenia hranice *de minimis* a nie náležitého odôvodnenia tohto uplatnenia.
- 60 Toto tvrdenie však nie je presné vzhľadom na znenie predmetných bodov žaloby, v ktorých sa uvádza „nedostatok odôvodnenia v súvislosti s existenciou stimulačného prvku pomoci vo vzťahu so skutočnosťou, že časť dotácie, ktorá sa týka nákladov vynaložených pred podaním žiadosti, sa nachádza pod hranicou *de minimis*“, a „rozpor“ medzi napadnutým rozhodnutím a tvrdeniami Komisie týkajúcimi sa hornej hranice *de minimis* v rámci ďalšieho styku s regiónom Sardínia.
- 61 Preto je potrebné domnievať sa, že žalobný dôvod založený na nedostatku odôvodnenia v súvislosti s uplatnením pravidla *de minimis* už bol uvedený v žalobe spoločnosťou Timsas, takže námietka neprípustnosti, ktorú vzniesla Komisia, musí byť zamietnutá.

Vec T-454/08

- 62 V tejto veci Komisia považuje za nový žalobný dôvod založený na porušení práva na obhajobu, ktorý spoločnosť Grand Hotel Abi d'Oru údajne uviedla v štádiu repliky.

63 V tejto súvislosti tvrdí, že spoločnosť Grand Hotel Abi d'Oru v žalobe vo vzťahu ku skutočnosti, že Komisia jej neoznámila určité dokumenty, jasne poukázala len na porušenie článku 254 ES a článku 20 ods. 1 nariadenia č. 659/1999.

64 V odpovedi na písomnú otázku Všeobecného súdu však spoločnosť Grand Hotel Abi d'Oru potvrdila, že v časti repliky, na ktorú poukázala Komisia, nemala v úmysle uviesť nový žalobný dôvod založený na porušení práva na obhajobu, keďže uvedená časť bola určená iba na podporu žalobného dôvodu, ktorý bol uvedený v žalobe a ktorý sa zakladal na porušení článku 254 ES a článku 20 ods. 1 nariadenia č. 659/1999. Z tohto dôvodu žalobný dôvod, ktorý uviedla spoločnosť Grand Hotel Abi d'Oru, nemusí byť zamietnutý ako neprípustný.

3. O prípustnosti žalobných dôvodov založených na protiprávnosti rozhodnutia o zmene

65 Vedľajší účastníci konania a spoločnosť SF Turistico Immobiliare poukázali na protiprávnosť rozhodnutia o zmene s cieľom poukázať na protiprávnosť napadnutého rozhodnutia.

66 Komisia sa bez toho, aby v tejto súvislosti formálne vzniesla námietku neprípustnosti, domnieva, že predmetné žalobné dôvody sú neprípustné, pretože rozhodnutie o zmene sa stalo právoplatným. Bolo totiž uverejnené 14. februára 2007 v *Úradnom vestníku Európskej únie* a nebolo napadnuté v lehote stanovenej v článku 230 piatom odseku ES.

- 67 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdí, že rozhodnutím o zmene jej nebola spôsobená ujma, keďže jediná konkrétna ujma, ktorú utrpeli jej záujmy, vyplývala z napadnutého rozhodnutia. Záujem na konaní mala teda len v súvislosti s napadnutým rozhodnutím.
- 68 V tejto súvislosti je potrebné najskôr určiť právnu povahu rozhodnutia o zmene a následne v prípade potreby určiť, či sú žalobkyne, pokiaľ ho nenapadli na súde v lehote stanovenej v článku 230 ods. 5 ES, oprávnené poukázať na jeho protiprávnosť v rámci žaloby o neplatnosť smerujúcej proti napadnutému rozhodnutiu.

O právnej povahe rozhodnutia o zmene

- 69 Predpisy upravujúce konanie v oblasti štátnej pomoci výslovne neupravujú rozhodnutie o zmene a rozšírení prebiehajúceho konania.
- 70 V tejto súvislosti z odôvodnenia č. 8 nariadenia č. 659/1999 a článku 6 ods. 1 toho istého nariadenia vyplýva, že rozhodnutie začať konanie vo veci formálneho zisťovania musí obsahovať zhrnutie príslušných skutkových a právnych prvkov a predbežné zhodnotenie predmetného opatrenia, prostredníctvom ktorého sa určí, či toto opatrenie má povahu pomoci, a uviesť dôvody, ktoré vyvolávajú pochybnosti o jeho zlučiteľnosti so spoločným trhom, aby dotknutý členský štát a iné zainteresované strany mohli riadne predložiť svoje pripomienky, a tým poskytnúť Komisii všetky informácie, ktoré potrebuje na účely posúdenia zlučiteľnosti pomoci so spoločným trhom. Konanie vo veci formálneho zisťovania samo osebe umožňuje preskúmať a objasniť otázky uvedené v rozhodnutí o začatí konania. Z článku 7 nariadenia č. 659/1999 vyplýva, že posúdenie Komisie môže byť v závere tohto konania zmenené, pretože

Komisia môže napokon rozhodnúť, že opatrenie nepredstavuje pomoc alebo že boli odstránené pochybnosti o jeho nezlučiteľnosti. Z toho vyplýva, že konečné rozhodnutie môže obsahovať určité odlišnosti v porovnaní s rozhodnutím o začatí konania bez toho, aby boli tieto rozdiely dôvodom pre neplatnosť konečného rozhodnutia (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 4. marca 2009, Taliansko/Komisia, T-424/05, neuvverejnený v Zbierke, bod 69). V takom prípade Komisia nemusí pristúpiť k zmene rozhodnutia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania.

71 Je však logické a navyše aj v záujme prípadných príjemcov schémy pomoci, že Komisia v prípade, ak po tom, čo prijala rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, zistí, že toto rozhodnutie sa zakladá buď na neúplných skutočnostiach, alebo na nesprávnom právnom posúdení týchto skutočností, musí mať možnosť prispôbiť svoje stanovisko prijatím rozhodnutia o zmene. Také rozhodnutie o zmene, ktoré obsahuje novú výzvu pre dotknutých účastníkov konania, aby predložili svoje pripomienky, im umožní reagovať na zmenu v predbežnom posúdení predmetného opatrenia zo strany Komisie a uviesť v tejto súvislosti svoje stanovisko.

72 Navyše je potrebné uviesť, že Komisia sa takisto mohla najskôr rozhodnúť pre prijatie rozhodnutia o ukončení konania a následne prijať nové rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania založené na jej zmenenom právnom posúdení, ktoré by v podstate malo rovnaký obsah ako rozhodnutie o zmene. V takom prípade vzhľadom na hospodárnosť konania a zásadu riadnej správy vecí verejných sa rozhodnutie o zmene zdá vhodnejšie než ukončenie konania a začatie nového konania. V tejto súvislosti treba uviesť, že zmena predmetu konania umožnila Komisii zohľadniť na účely napadnutého rozhodnutia pripomienky, ktoré v nadväznosti na rozhodnutie o začatí konania predložila spoločnosť Grand Hotel Abi d'Oru, k čomu by nedošlo, ak by bola Komisia ukončila konanie vo veci formálneho zisťovania s cieľom začať nové konanie.

- 73 Pokiaľ ide o právne posúdenie takého rozhodnutia o zmene, keďže sa spája s rozhodnutím o začatí konania, aby s ním tvorilo zmenené rozhodnutie o začatí konania, je potrebné sa domnievať, že s ním má spoločnú právnu povahu. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že jediným cieľom oznámenia o začatí konania vo veci formálneho zisťovania je získať od dotknutých osôb všetky informácie, ktoré majú pomôcť Komisii v rámci jej budúceho postupu (rozsudok Súdneho dvora z 12. júla 1973, Komisia/Nemecko, 70/72, Zb. s. 813, bod 19; rozsudok Súdu prvého stupňa z 22. októbra 1996, Skibsværftsforeningen a i./Komisia, T-266/94, Zb. s. II-1399, bod 256).
- 74 V tomto prípade Komisia uviedla v rozhodnutí o zmene dôvody, pre ktoré sa domnievala, že právne posúdenie predmetnej schémy pomoci obsiahnuté v rozhodnutí o začatí konania by malo byť zmenené. Vysvetlila najmä, že podľa nej išlo o protiprávnu schému a nie o zneužitie schémy, ktorú schválila. Komisia tieto vysvetlenia doplnila o novú výzvu na predkladanie pripomienok, ktorú adresovala dotknutým stranám. Z toho vyplýva, že rozhodnutie o zmene malo rovnaký predmet a rovnaký účel ako rozhodnutie o začatí konania, a preto tak musí byť posúdené.

O dôsledkoch v tomto prípade pre prípustnosť žalobných dôvodov založených na protiprávnosti rozhodnutia o zmene

- 75 Najskôr treba uviesť, že podľa ustálenej judikatúry akty alebo rozhodnutia, ktoré môžu byť predmetom žaloby o neplatnosť podľa článku 230 ES, predstavujú opatrenia so záväznými právnymi účinkami, ktoré sa dotýkajú záujmov žalobcu tým, že zásadným spôsobom menia jeho právne postavenie (rozsudok Súdneho dvora z 11. novembra 1981, IBM/Komisia, 60/81, Zb. s. 2639, bod 9, a rozsudok Súdu prvého stupňa

z 18. decembra 1992, Cimenteries CBR a i./Komisia, T-10/92 až T-12/92 a T-15/92, Zb. s. II-2667, bod 28).

- 76 Pokiaľ ide o akty alebo rozhodnutia, ktoré sa vyhotovujú vo viacerých fázach, najmä na konci interného konania, napadnuteľnými aktmi sú v zásade len opatrenia, ktoré vyjadrujú konečné stanovisko inštitúcie na konci tohto konania, a nie predbežné opatrenia, ktorých cieľom je pripraviť konečné rozhodnutie (rozsudok IBM/Komisia, už citovaný v bode 75 vyššie, bod 10, a rozsudok Cimenteries CBR a i./Komisia, už citovaný v bode 75 vyššie, bod 28).
- 77 Podľa tejto judikatúry konečné rozhodnutie prijaté Komisiou na účely ukončenia konania vo veci formálneho zisťovania stanoveného v článku 88 ods. 2 ES predstavuje akt napadnuteľný na základe článku 230 ES. Takéto rozhodnutie má totiž záväzné právne účinky, ktoré môžu ovplyvniť záujmy dotknutých strán, pretože sa ním končí predmetné konanie a s konečnou platnosťou sa rozhodne o zlučiteľnosti skúmaného opatrenia s uplatniteľnými pravidlami pre štátnu pomoc. Dotknuté strany preto majú vždy možnosť napadnúť konečné rozhodnutie, ktorým sa skončilo konanie vo veci formálneho zisťovania, a musia v tejto súvislosti mať možnosť spochybniť rôzne dôkazné prostriedky, na ktorých sa zakladá konečné stanovisko prijaté Komisiou (rozsudok Súdu prvého stupňa z 27. novembra 2003, Regione Siciliana/Komisia, T-190/00, Zb. s. II-5015, bod 45). Táto možnosť nezávisí od toho, či rozhodnutie začať konanie vo veci formálneho zisťovania má alebo nemá právne účinky, ktoré by mohli byť predmetom žaloby o neplatnosť. Isteže, judikatúra Súdneho dvora a Všeobecného súdu pripustila možnosť podať žalobu proti rozhodnutiu o začatí konania, ak má konečné právne účinky, ktoré nemôžu byť legalizované *a posteriori* konečným rozhodnutím. Tak je to v prípade, ak Komisia začne konanie vo veci formálneho zisťovania voči opatreniu, ktoré predbežne posúdi ako novú pomoc, pričom takéto rozhodnutie o začatí konania má vo vzťahu ku konečnému rozhodnutiu samostatné právne účinky. Pozastavenie uplatňovania dotknutého opatrenia vyplývajúce z predbežného posúdenia tohto opatrenia ako novej pomoci podľa článku 88 ods. 3 ES má totiž vo vzťahu ku konečnému rozhodnutiu samostatnú povahu, ktorá je časovo obmedzená až do ukončenia konania vo veci formálneho zisťovania (rozsudky Súdneho dvora z 30. júna 1992, Španielsko/Komisia, C-312/90, Zb. s. I-4117, body 12 až 24; z 5. októbra 1994,

Taliansko/Komisia, C-47/91, Zb. s. I-4635, body 29 a 30, a z 9. októbra 2001, Taliansko/Komisia, C-400/99, Zb. s. I-7303, body 56 až 62 a bod 69; rozsudok Súdu prvého stupňa z 30. apríla 2002, Government of Gibraltar/Komisia, T-195/01 a T-207/01, Zb. s. II-2309, body 80 až 86).

- 78 Táto možnosť napadnúť rozhodnutie o začatí konania však nemôže viesť k zúženiu procesných práv dotknutých strán tým, že by im zabránila napadnúť konečné rozhodnutie a poukázať na podporu svojej žaloby na vady týkajúce sa všetkých častí konania vedúcich k tomuto rozhodnutiu (rozsudok Regione Siciliana/Komisia, už citovaný v bode 77 vyššie, bod 47).
- 79 Z uvedeného vyplýva, že skutočnosť, že žalobkyne a vedľajší účastníci konania nepodali v stanovenej lehote žalobu proti rozhodnutiu o zmene, im nebráni uviesť žalobné dôvody, ktoré sa zakladajú na protiprávnosti tohto rozhodnutia, smerujúce proti napadnutému rozhodnutiu, takže námietka neprípustnosti vznesená Komisiou musí byť zamietnutá.

4. O žalobných dôvodoch založených na procesných vadách

- 80 Žalobkyne a vedľajší účastníci konania uvádzajú tri žalobné dôvody, ktoré sa týkajú procesných väd a sú založené po prvé na porušení článku 88 ods. 2 ES a nariadenia č. 659/1999, po druhé na porušení článku 254 ods. 3 ES a článku 20 ods. 1 nariadenia č. 659/1999 a po tretie na nedostatku odôvodnenia napadnutého rozhodnutia.

O žalobnom dôvode založenom na porušení článku 88 ods. 2 ES a nariadenia č. 659/1999

- 81 Tento žalobný dôvod obsahuje tri výhrady, z ktorých prvá vychádza z porušenia článku 9 nariadenia č. 659/1999, druhá z nedostatočného vykonania dokazovania a tretia z nedodržania lehôt stanovených v nariadení č. 659/1999.

O výhrade založenej na porušení článku 9 nariadenia č. 659/1999

- 82 Vedľajší účastníci konania tvrdia, že Komisia mala zrušiť rozhodnutie o schválení, tak ako jej to stanovuje článok 9 nariadenia č. 659/1999, keďže pomoc, ktorá bola v napadnutom rozhodnutí vyhlásená za nezlučiteľnú, bola predtým Komisiou schválená.

- 83 Komisia sa výslovne nevyjadrila k dôvodnosti tejto výhrady.

- 84 Podľa článku 9 nariadenia č. 659/1999 môže Komisia najmä zrušiť rozhodnutie, ktorým schválila pomoc po tom, ako poskytla danému členskému štátu príležitosť predložiť svoje pripomienky, pokiaľ toto rozhodnutie vychádzalo z nesprávnych informácií, ktoré boli poskytnuté počas konania a ktoré boli významné pre rozhodnutie.

- 85 Je však potrebné konštatovať, že rozhodnutie o schválení sa nezakladá na nesprávnych informáciách. V tejto súvislosti treba uviesť, že Komisia – ako vyplýva z odôvodnení č. 51, 54, 59, 61 a 72 napadnutého rozhodnutia – nevytýka talianskym orgánom to, že

jej poskytli nesprávne alebo neúplné informácie v rámci konania, ktoré predchádzalo rozhodnutiu o schválení. Komisia totiž prisudzuje nezlučiteľnosť pomoci, o ktorú ide v tejto veci, so spoločným trhom skutočnosti, že prostredníctvom deliberácie č. 33/6 boli zavedené zmeny pôvodne oznámeného opatrenia, ktoré nie sú zlučiteľné s podmienkami rozhodnutia o schválení, keďže pri prvej výzve na predkladanie žiadostí v rámci predmetnej schémy mohli byť zohľadnené projekty, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadosti o pomoc (ďalej len „sporná schéma pomoci“ alebo „sporná schéma“). Deliberácia č. 33/6 z 27. júla 2000 však bolo prijaté neskôr ako rozhodnutie o schválení z 12. novembra 1998.

86 Z toho vyplýva, že článok 9 nariadenia č. 659/1999 je v tomto prípade neuplatniteľný.

87 V tejto súvislosti je potrebné doplniť, že Komisia nemala žiadny dôvod zrušiť rozhodnutie o schválení, pretože jej posúdenie týkajúce sa zlučiteľnosti schémy pomoci, ktorá bola týmto rozhodnutím schválená, sa nezmenilo. Komisia totiž v článku 1 napadnutého rozhodnutia konštatovala, že „štátna pomoc poskytnutá v súlade [so]... zákonom č. 9/1998, ktorý Taliansko protiprávne vykonalo prostredníctvom deliberácie č. 33/6..., je nezlučiteľná so spoločným trhom, pokiaľ príjemca pomoci nepodal žiadosť o pomoc na základe tejto schémy pred začatím prác...“. Z toho vyplýva, že napadnuté rozhodnutie nemá vplyv na zlučiteľnosť štátnej pomoci poskytnutej na základe zákona č. 9/1998, pokiaľ bola žiadosť o pomoc podaná pred začatím prác. Komisia však v rozhodnutí o schválení presne pod touto podmienkou vyhlásila, že nepodá námietky proti schéme pomoci, ktorú oznámilo Taliansko.

88 Z tohto dôvodu musí byť výhrada založená na porušení článku 9 nariadenia č. 659/1999, ktorú uviedli vedľajší účastníci konania, zamietnutá.

O výhrade založenej na nedostatočnom vykonaní dokazovania

- ⁸⁹ Spoločnosti Timsas a Grand Hotel Abi d'Oru Komisii vytykajú nedostatočné vykonanie dokazovania, keďže nezohľadnila ich osobitnú situáciu. Komisia predovšetkým nepreskúmala ich situáciu ako situáciu účastníkov konania pôsobiacich v súkromnom sektore v porovnaní s regiónom Sardínia a rozdiely medzi rôznymi podnikmi, ktorých sa týkalo vykonanie predmetnej schémy pomoci. Navyše Komisia nepreskúmala legitímnu dôveru, ktorú v týchto podnikoch vyvolal tak región Sardínia, ako aj Komisia.
- ⁹⁰ Komisia odmieta tvrdenia spoločností Timsas a Grand Hotel Abi d'Oru.
- ⁹¹ Z ustálenej judikatúry vyplýva, že v prípade schémy pomoci Komisia v zásade nie je povinná vykonať analýzu pomoci poskytnutej v jednotlivých prípadoch, ale môže sa obmedziť na skúmanie znakov predmetnej schémy (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora zo 14. októbra 1987, Nemecko/Komisia, 248/84, Zb. s. 4013, bod 18; zo 7. marca 2002, Taliansko/Komisia, C-310/99, Zb. s. I-2289, bod 89, a z 29. apríla 2004, Grécko/Komisia, C-278/00, Zb. s. I-3997, bod 24). Navyše osobitné okolnosti vlastné jednotlivým príjemcom schémy pomoci môžu byť posúdené len v štádiu vymáhania pomoci dotknutým členským štátom [rozsudok zo 7. marca 2002, Taliansko/Komisia, už citovaný, bod 91, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 31. mája 2006, Kuwait Petroleum (Nederland)/Komisia, T-354/99, Zb. s. II-1475, bod 67]. Inak by totiž povinnosť vykonať preskúmanie, ktorú má Komisia, bola rozsiahlejšia v prípade schémy, ktorá bola protiprávne zavedená v rozpore s článkom 88 ods. 3 ES, než v prípade, keď si dotknutý členský štát splnil povinnosť oznámenia stanovenú v uvedenom ustanovení, pretože v tomto druhom prípade nie sú osobitné okolnosti prípadných príjemcov zo svojej podstaty známe vo fáze skúmania.

- 92 Preto sa v tomto prípade Komisia mohla obmedziť na preskúmanie schémy pomoci ako takej a nemala povinnosť zohľadniť vzťahy medzi žalobkyňami a regiónom Sardínia ani rozdiely medzi rôznymi dotknutými podnikmi, ani prípadnú legitímnu dôveru, na ktorú sa mohli niektoré z týchto podnikov odvolávať a ktorú v nich mohla vyvolať buď Komisia, alebo región Sardínia. Tieto okolnosti môžu byť zohľadnené až vo fáze vymáhania individuálnej pomoci.
- 93 Z toho vyplýva, že výhrada založená na nedostatočnom vykonaní dokazovania musí byť zamietnutá.

O výhrade založenej na nedodržaní lehôt stanovených v nariadení č. 659/1999

- 94 Vedľajší účastníci konania Komisii vytykajú, že nedodržala tieto lehoty, ktoré sú stanovené v nariadení č. 659/1999:

- dvojmesačnú lehotu, ktorá začína plynúť v deň po doručení úplného oznámenia a v rámci ktorej musí Komisia prijať rozhodnutie na základe výsledku fázy predbežného preskúmania v súlade s článkom 4 ods. 5 nariadenia č. 659/1999,
- dvojmesačnú lehotu, v rámci ktorej musí Komisia prijať rozhodnutie na základe výsledku fázy predbežného preskúmania, pokiaľ vlastní informácie týkajúce sa údajnej protiprávnej pomoci, v súlade s článkom 10 ods. 1 nariadenia č. 659/1999, ako ho vykladá judikatúra,

— 18-mesačnú lehotu, ktorá začína plynúť od začatia konania vo veci formálneho zisťovania a v rámci ktorej musí Komisia prijať rozhodnutie o ukončení tohto konania v súlade s článkom 7 ods. 6 nariadenia č. 659/1999.

95 Komisia sa výslovne nevyjadrila k dôvodnosti tejto výhrady.

96 V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že po prvé dvojmesačná lehota na ukončenie fázy predbežného preskúmania stanovená v článku 4 ods. 5 nariadenia č. 659/1999 začína plynúť v deň nasledujúci po doručení úplného oznámenia. V tomto prípade sa predbežné preskúmanie spornej schémy nezačalo na základe oznámenia tejto schémy zo strany Talianskej republiky, ale na základe sťažnosti týkajúcej sa zneužitia počiatočnej schémy, ktorú Komisia dostala 21. februára 2003. Z tohto dôvodu Komisia nebola viazaná dvojmesačnou lehotou uvedenou v článku 4 ods. 5 nariadenia č. 659/1999 (pozri v tomto zmysle už pred účinnosťou nariadenia č. 659/1999 rozsudky Súdu prvého stupňa z 15. septembra 1998, *Gestevisión Telecinco/Komisia*, T-95/96, Zb. s. II-3407, bod 79, a z 10. mája 2000, *SIC/Komisia*, T-46/97, Zb. s. II-2125, bod 103).

97 Po druhé, pokiaľ ide o dvojmesačnú lehotu, ktorú údajne stanovuje judikatúra vzhľadom na článok 10 ods. 1 nariadenia č. 659/1999, treba najskôr uviesť, že podľa tohto ustanovenia, ak Komisia vlastní informácie z akéhokoľvek zdroja týkajúce sa údajnej protiprávnej pomoci, preskúma tieto informácie bez meškania. Toto ustanovenie netreba chápať ako ustanovenie, ktoré odkazuje na ukončenie fázy predbežného preskúmania, ale skôr ako ustanovenie, ktoré sa vzťahuje na začiatok predbežného preskúmania, čo je podporené skutočnosťou, ktorá bola uvedená v predchádzajúcom bode, že Komisia nie viazaná obvyklou lehotou v prípade, že sa predbežné preskúmanie začalo na základe sťažnosti.

98 Judikatúra, ktorú uviedli vedľajší účastníci konania, neposkytuje odlišný výklad v súvislosti s týmto ustanovením. Hoci táto judikatúra zdôrazňuje skutočnosť, že Komisia

musí ukončiť fázu predbežného preskúmania v lehote dvoch mesiacov, stále platí, že táto lehota sa uplatní výlučne v prípade pomoci, ktorá bola oznámená členskými štátmi, ako jasne vyplýva z kontextu bodov, ktoré uviedli vedľajší účastníci konania, a nie v prípade, keď sa fáza predbežného preskúmania, tak ako v tomto prípade, začala na základe sťažnosti.

⁹⁹ Je pravda, že to nemohlo viesť Komisiu k tomu, aby na základe voľnej úvahy predĺžila fázu predbežného preskúmania. Bolo totiž rozhodnuté, že v rozsahu, v akom má Komisia výlučnú právomoc posúdiť zlučiteľnosť štátnej pomoci so spoločným trhom, je povinná v záujme náležitého uplatnenia základných pravidiel Zmluvy týkajúcich sa štátnej pomoci vykonať náležité a nestranné preskúmanie sťažnosti, ktorá označuje existenciu štátnej pomoci nezlučiteľnej so spoločným trhom (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 2. apríla 1998, Komisia/Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Zb. s. I-1719, bod 62, a rozsudok Gestevisión Telecinco/Komisia, už citovaný v bode 96 vyššie, bod 72), a že nemôže neustále predlžovať predbežné preskúmanie štátnych opatrení, ktoré sú predmetom sťažnosti týkajúcej sa štátnej pomoci (rozsudok Gestevisión Telecinco/Komisia, už citovaný v bode 96 vyššie, bod 74). Podľa ustálenej judikatúry sa primeranosť dĺžky takého administratívneho konania musí posúdiť v závislosti od okolností každého prípadu, najmä od jeho kontextu, rôznych procesných štádií, ktorými musí Komisia prejsť, zložitosti prípadu, ako aj od jeho významu pre rôzne dotknuté osoby (rozsudky Súdu prvého stupňa z 19. marca 1997, Oliveira/Komisia, T-73/95, Zb. s. II-381, bod 45; z 22. októbra 1997, SCK a FNK/Komisia, T-213/95 a T-18/96, Zb. s. II-1739, bod 57, a Gestevisión Telecinco/Komisia, už citovaný v bode 96 vyššie, bod 75).

¹⁰⁰ V tomto prípade v období medzi doručením sťažnosti Komisii 21. februára 2003 a prijatím rozhodnutia o začatí konania 3. februára 2004 uplynula lehota o niečo dlhšia ako jedenásť mesiacov. Vzhľadom najmä na potrebu Komisie žiadať prostredníctvom Talianskej republiky región Sardínia o doplňujúce informácie nemožno takú lehotu považovať za neprimeranú.

- 101 Po tretie podľa článku 13 ods. 2 a článku 16 nariadenia č. 659/1999 Komisia v prípade údajnej protiprávnej pomoci ani v prípade údajného zneužitia pomoci nie je viazaná najmä lehotou stanovenou v článku 7 ods. 6 nariadenia č. 659/1999. V tomto prípade sa však konanie vo veci formálneho zisťovania, ktoré začala Komisia, pôvodne týkalo údajného zneužitia pomoci a neskôr v nadväznosti na rozhodnutie o zmene údajnej protiprávnej pomoci.
- 102 Z toho vyplýva, že výhrada založená na nedodržaní lehôt stanovených v nariadení č. 659/1999 musí byť zamietnutá.

O žalobnom dôvode založenom na porušení článku 254 ods. 3 ES a článku 20 ods. 1 nariadenia č. 659/1999

- 103 Spoločnosť Grand Hotel Abi d'Oru tvrdí, že Komisia si nesplnila oznamovaciu povinnosť stanovenú v článku 254 ods. 3 ES a článku 20 ods. 1 nariadenia č. 659/1999 tým, že jej neoznámila ani žiadosť o dodatočné informácie, ktorú adresovala Talianskej republike 26. februára 2003 (pozri bod 15 vyššie), ani rozhodnutie o zmene, hoci na základe výzvy obsiahnutej v rozhodnutí o začatí konania predložila pripomienky týkajúce sa spornej schémy pomoci.
- 104 Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti Grand Hotel Abi d'Oru.
- 105 V prvom rade v súlade s článkom 254 ods. 3 ES sa rozhodnutia oznamujú tomu, komu sú určené, a týmto oznámením nadobúdajú účinnosť.
- 106 Po prvé, pokiaľ ide o rozhodnutie o zmene, z ustálenej judikatúry vyplýva, že rozhodnutia, ktoré Komisia prijíma v oblasti štátnej pomoci, sú vždy určené dotknutým

členským štátom (rozsudok Komisia/Sytraval a Brink's France, už citovaný v bode 99 vyššie, bod 45; rozsudky Súdu prvého stupňa zo 17. júna 1999, ARAP a i./Komisia, T-82/96, Zb. s. II-1889, bod 28, a SIC/Komisia, už citovaný v bode 96 vyššie, bod 45). Táto judikatúra, ktorá je skoršia ako nariadenie č. 659/1999, bola výslovne potvrdená článkom 25 tohto nariadenia, ktorý stanovuje, že rozhodnutia vykonané podľa kapitol II, III, IV, V a VII uvedeného nariadenia sú adresované danému členskému štátu, ktorému ich bez meškania oznámi Komisia. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že ako bolo konštatované v bodoch 69 až 74 vyššie, rozhodnutie o zmene musí byť právne posúdené ako rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania.

- 107 Z toho vyplýva, že rozhodnutie o zmene bolo adresované výlučne Talianskej republike a nie príjemcom spornej schémy. Preto článok 254 ods. 3 ES nestanovuje Komisii povinnosť oznámiť rozhodnutie o zmene spoločnosti Grand Hotel Abi d'Oru.
- 108 Po druhé v súvislosti so žiadosťou o doplňujúce informácie nejde o rozhodnutie v zmysle článku 249 štvrtého odseku ES, takže článok 254 ods. 3 ES sa na toto rozhodnutie neuplatní.
- 109 Preto musí byť výhrada založená na porušení tohto ustanovenia zamietnutá.
- 110 V druhom rade v súlade s článkom 20 ods. 1 nariadenia č. 659/1999 akákoľvek zainteresovaná strana, ktorá predložila pripomienky v nadväznosti na rozhodnutie Komisie začať konanie vo veci formálneho zisťovania, získa kópiu rozhodnutia prijatého Komisiou podľa článku 7 uvedeného nariadenia.
- 111 Ani rozhodnutie o zmene, ani žiadosť o doplňujúce informácie nemôžu byť posúdené ako „rozhodnutie prijaté podľa článku 7“ nariadenia č. 659/1999. Tento článok sa totiž, ako vyplýva z jeho názvu i obsahu, týka výlučne rozhodnutí Komisie o ukončení konania vo veci formálneho zisťovania. Ako však bolo vysvetlené v bodoch 73 a 74

vyššie, rozhodnutie o zmene musí byť na jednej strane posúdené nie ako rozhodnutie o ukončení konania vo veci formálneho zisťovania, ale naopak, ako rozhodnutie o začatí tohto konania. Na druhej strane, pokiaľ ide o žiadosť o dodatočné informácie, ako bolo uvedené v bode 108 vyššie, nejde o akt, ktorý môže byť posúdený ako rozhodnutie, takže článok 20 ods. 1 nariadenia č. 659/1999 sa na túto žiadosť nevzťahuje.

- 112 Výhrada založená na porušení tohto ustanovenia musí byť preto zamietnutá.
- 113 Z toho vyplýva, že žalobný dôvod založený na porušení článku 254 ods. 3 ES a článku 20 ods. 1 nariadenia č. 659/1999 musí byť zamietnutý.

O žalobnom dôvode založenom na nedostatku odôvodnenia napadnutého rozhodnutia

- 114 Žalobkyne a vedľajší účastníci konania uvádzajú šesť výhrad v súvislosti s nedostatkom odôvodnenia napadnutého rozhodnutia a rozhodnutia o zmene.

O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia, pokiaľ ide o porušenie zásady primeranej dĺžky konania

- 115 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdí, že tak rozhodnutie o zmene, ako aj napadnuté rozhodnutie neboli odôvodnené, pokiaľ ide o údajné porušenie zásady primeranej dĺžky konania.

- 116 V rozhodnutí o zmene neboli vysvetlené dôvody, ktoré viedli Komisiu k tomu, že dva a pol roka čakala na to, aby zmenila a rozšírila rozhodnutie o začatí konania, zatiaľ čo už od apríla 2003 vedela o všetkých užitočných informáciách.
- 117 Pokiaľ ide o napadnuté rozhodnutie, spoločnosť SF Turistico Immobiliare pripúšťa, že podľa článku 13 ods. 2 nariadenia č. 659/1999 nie je Komisia v prípade možnej protiprávnej pomoci viazaná lehotami stanovenými v článku 4 ods. 5, článku 7 ods. 6 a článku 7 ods. 7 nariadenia č. 659/1999. To však neznamená, že zásada primeranej dĺžky konania sa v takom prípade neuplatní. Napadnuté rozhodnutie, ktoré neobsahuje odôvodnenie v súvislosti s neobvyklou dĺžkou konania o preskúmaní presahujúcou štyri roky a päť mesiacov, je postihnuté vadou odôvodnenia.
- 118 Komisia odmieta tvrdenia spoločnosti SF Turistico Immobiliare.
- 119 Predovšetkým je potrebné pripomenúť, že v rámci skúmania tejto výhrady nejde o skúmanie toho, či dĺžka konania bola v tomto prípade skutočne neprimeraná, ale výlučne o odpoveď na otázku, či sa povinnosť Komisie poskytnúť odôvodnenie uplatní na dĺžku konania a či si v prípade kladnej odpovede túto povinnosť splnila.
- 120 Na prvú otázku je však potrebné odpovedať záporne – inak povedané, povinnosť Komisie poskytnúť odôvodnenie sa neuplatní na dĺžku konania, ale výlučne na samotný obsah rozhodnutia.
- 121 Podľa ustálenej judikatúry totiž odôvodnenie vyžadované článkom 253 ES musí byť prispôsobené povahe dotknutého aktu a musia z neho jasne a jednoznačne vyplývať

úvahy inštitúcie, ktorá akt prijala, umožňujúce dotknutým osobám pochopiť dôvody prijatého opatrenia a príslušnému súdu vykonať preskúmanie. Požiadavka odôvodnenia musí byť posudzovaná v závislosti od okolností prípadu, najmä v závislosti od obsahu aktu, povahy uvedených dôvodov a záujmu, ktorý na jeho objasnení môžu mať osoby, ktorým je akt určený, alebo iné osoby, ktorých sa akt priamo a osobne týka (pozri rozsudky Súdneho dvora Komisia/Sytraval a Brink's France, už citovaný v bode 99 vyššie, bod 63 a tam citovanú judikatúru, a z 10. júla 2008, Bertelsmann a Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, Zb. s. I-4951, bod 166 a tam citovanú judikatúru).

- 122 Dĺžka konania však nevyplýva z úvah danej inštitúcie, ktorá môže túto dĺžku odôvodniť, ale predstavuje čisto faktickú okolnosť, ktorá závisí výlučne od času, ktorý inštitúcia potrebuje na to, aby uvedené konanie ukončila. Z tohto dôvodu nie je časťou obsahu rozhodnutia, ktorý môže byť v zmysle judikatúry citovanej v predchádzajúcom bode odôvodnený. Vyžaduje len, ako správne tvrdí Komisia, čisto faktické uvedenie rôznych štádií konania až do prijatia predmetného rozhodnutia.
- 123 Z tohto dôvodu musí byť výhrada založená na nedostatku odôvodnenia v súvislosti s porušením zásady primeranej lehoty konania zamietnutá.

O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia posúdenia pomoci ako novej protiprávnej pomoci

- 124 Región Sardínia poukazuje na nedostatok odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, pokiaľ ide o posúdenie pomoci na projekty, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadosti, ako protiprávnej pomoci a nie ako nesprávne uplatnenej pomoci.

125 Komisia spochybňuje tvrdenia regiónu Sardínia.

126 V tejto súvislosti stačí uviesť, že Komisia v odôvodneniach č. 48 až 55 napadnutého rozhodnutia v podstate uviedla, že schéma pomoci, ktorá bola zavedená prijatím najmä deliberazione č. 33/6, nebola v súlade so znením rozhodnutia o schválení, keďže nezaručovala stimulačný účinok predmetnej pomoci a z tohto dôvodu pomoc, ktorá bola schválená na projekty, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadosti o pomoc, sa mala považovať za protiprávnu.

127 Také odôvodnenie jasne a jednoznačne vyjadruje úvahy orgánu, ktorý vydal právny akt, tak, aby dotknuté osoby mohli porozumieť dôvodom prijatého opatrenia a Všeobecný súd mohol vykonať preskúmanie v zmysle judikatúry citovanej v bode 121 vyššie.

128 Preto treba túto výhradu zamietnuť ako nedôvodnú.

O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia týkajúceho sa nezlučiteľnosti pomoci pre regionálny rozvoj

129 Vedľajší účastníci konania a spoločnosť SF Turistico Immobiliare poukazujú na nedostatok odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, pokiaľ ide o zlučiteľnosť pomoci poskytnutej na základe spornej schémy (ďalej len „sporná pomoc“), najmä z hľadiska jej prínosu pre regionálny rozvoj v zmysle článku 87 ods. 3 písm. c) ES. Komisia predovšetkým neuviedla – na rozdiel od iných prípadov, ktoré predstavovali podobné okolnosti – dôvody, pre ktoré považovala výnimky stanovené v článku 87 ods. 3 písm. a) a c) ES za neuplatniteľné.

- 130 Komisia spochybňuje tvrdenia vedľajších účastníkov konania a spoločnosti SF Turistico Immobiliare.
- 131 V prvom rade, pokiaľ ide o prípustnosť výhrady, ktorú vznesla spoločnosť SF Turistico Immobiliare, keďže žalobný dôvod založený na nedostatku odôvodnenia predstavuje dôvod týkajúci sa verejného poriadku, nemôže byť zamietnutý ako neprípustný, pretože musí byť z úradnej moci preskúmaný Všeobecným súdom (pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. júna 2005, Corsica Ferries France/Komisija, T-349/03, Zb. s. II-2197, bod 52 a tam citovaných judikatúru).
- 132 V druhom rade treba zamietnuť tvrdenie Komisie založené na tom, že nemala povinnosť preukázať nezlučiteľnosť pomoci v rozsahu, v akom dotknutému členskému štátu prislúchalo preukázať jej zlučiteľnosť. Je síce pravda, že ak rozhodnutie o začatí konania stanoveného v článku 88 ods. 2 ES obsahuje dostatočnú predbežnú analýzu Komisie, v ktorej sa uvádzajú dôvody, pre ktoré má pochybnosti, pokiaľ ide o zlučiteľnosť pomoci so spoločným trhom, je na členskom štáte a potenciálnom príjemcovi pomoci, aby predložili dôkazy preukazujúce, že táto pomoc je zlučiteľná so spoločným trhom (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. januára 2004, Fleuren Compost/Komisija, T-109/01, Zb. s. II-127, bod 45; pozri v tomto zmysle tiež rozsudok Súdu prvého stupňa z 18. novembra 2004, Ferriere Nord/Komisija, T-176/01, Zb. s. II-3931, body 93 a 94; pozri analogicky tiež rozsudok Súdneho dvora z 24. septembra 2002, Falck a Acciaierie di Bolzano/Komisija, C-74/00 P a C-75/00 P, Zb. s. I-7869, bod 170). To však predstavuje iba pravidlo súvisiace s dôkazným bremenom a nie s povinnosťou odôvodnenia, takže je na Komisii, aby v prípade potreby uviedla vo svojom rozhodnutí dôvody, ktoré ju viedli k úvahám, že napriek dôkazom poskytnutým zo strany členského štátu alebo príjemcov je predmetná pomoc nezlučiteľná so spoločným trhom.
- 133 V treťom rade si však Komisia v tomto prípade splnila povinnosť odôvodnenia v tejto súvislosti.

- 134 Komisia totiž v odôvodneniach č. 56 až 73 napadnutého rozhodnutia v podstate uviedla, že dôvodom, pre ktorý sporná pomoc nebola zlučiteľná so spoločným trhom, bola neexistencia stimulačného účinku tejto pomoci, keďže bola poskytnutá na projekty, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadosti o pomoc. V tejto súvislosti predovšetkým pripomenula, že zásada nevyhnutnosti pomoci je všeobecnou zásadou, ktorú potvrdila judikatúra a ktorá bola prebratá tak do rozhodnutia o schválení, ako aj do usmernení z roku 1998 (pozri odôvodnenia č. 58 až 61 napadnutého rozhodnutia). Toto konštatovanie už postačovalo na odôvodnenie nezlučiteľnosti pomoci, pretože mohlo vylúčiť zlučiteľnosť akejkoľvek pomoci pre regionálny rozvoj. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že Súd prvého stupňa už rozhodol, že Komisia tým, že pripomenula podmienky vymedzené v usmerneniach a konštatovala, že tieto podmienky neboli splnené v osobitnom prípade, z právneho hľadiska dostatočne odôvodnila rozhodnutie o odmietnutí udeliť výnimku podľa článku 87 ods. 3 ES (rozsudok Súdu prvého stupňa z 30. apríla 1998, *Vlaams Gewest/Komisia*, T-214/95, Zb. s. II-717, bod 102). Hoci v odôvodneniach č. 62 až 69 napadnutého rozhodnutia Komisia odmietla rôzne tvrdenia talianskych orgánov a v bode 71 uvedeného rozhodnutia uviedla, že sporná pomoc nemohla byť schválená ani na inom právnom základe, majú také vysvetlenia len doplňujúcu povahu.
- 135 Z tohto dôvodu treba výhradu založenú na nedostatku odôvodnenia v súvislosti s nezlučiteľnosťou pomoci pre regionálny rozvoj zamietnuť.

O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia posúdenia stimulačného účinku spornej pomoci

- 136 V rámci tejto výhrady región Sardínia, vedľajší účastníci konania, spoločnosti SF Turistico Immobiliare, Timsas a Grand Hotel Abi d'Oru uvádzajú tri argumenty, ktoré sa zakladajú na nedostatku odôvodnenia posúdenia stimulačného účinku spornej pomoci zo strany Komisie.

- 137 Po prvé vedľajší účastníci konania tvrdia, že Komisia mala vysvetliť dôvody, pre ktoré tvrdenia regiónu Sardínia nemohli vyvrátiť domnienku uvedenú v bode 4.2 usmernení z roku 1998, podľa ktorej stimulačný účinok chýba v prípade, že sa práce začali pred podaním žiadosti o pomoc. V každom prípade Komisia mala vykonať konkrétne porovnanie údajného porušenia rovnováhy, ktoré bolo spôsobené na príslušnom trhu tým, že bola poskytnutá predmetná pomoc. Také odôvodnenie sa však v napadnutom rozhodnutí nenachádza.
- 138 Po druhé región Sardínia tvrdí, že napadnuté rozhodnutie neobsahuje odôvodnenie a odporuje si, pokiaľ ide o dôvod, pre ktorý Komisia v posúdení stimulačného účinku spornej schémy pomoci nezohľadnila dôveru príjemcov uvedenej schémy vo vnútroštátnu právnu úpravu a právnu úpravu Spoločenstva uplatniteľnú v čase, keď sa rozhodli investovať.
- 139 Po tretie spoločnosti SF Turistico Immobiliare, Timsas a Grand Hotel Abi d'Oru tvrdia, že napadnuté rozhodnutie neobsahuje odôvodnenie týkajúce sa dôvodu, pre ktorý Komisia v rámci posúdenia stimulačného účinku spornej schémy pomoci nezohľadnila osobitnú situáciu príjemcov uvedenej schémy.
- 140 Komisia sponchybňuje tieto tvrdenia.
- 141 V prvom rade, pokiaľ ide o tvrdenia regiónu Sardínia a vedľajších účastníkov konania, je predovšetkým potrebné zamietnuť tvrdenie, podľa ktorého mala Komisia vykonať konkrétne porovnanie údajného porušenia rovnováhy, ktoré bolo spôsobené na trhu tým, že bola poskytnutá predmetná pomoc. Otázka, či predmetná pomoc spôsobila nerovnováhu na trhu, ktorá je otázkou súvisiacou v zásade s pojmom pomoc, nie je

relevantná na účely posúdenia jej stimulačného účinku, ktoré patrí do preskúmania zlučiteľnosti predmetnej pomoci so spoločným trhom.

¹⁴² Navyše treba zamietnuť tvrdenie, podľa ktorého mala Komisia vysvetliť dôvody, pre ktoré nemohla byť domnienka uvedená v bode 4.2 usmernení z roku 1998 vyvrátená tvrdeniami regiónu Sardínia, najmä úvahami týkajúcimi sa legitímnej dôvery príjemcov spornej schémy, a to bez toho, aby bolo v tejto fáze potrebné rozhodovať o okolnosti, na ktorú poukázali vedľajší účastníci konania, že požiadavka predloženia žiadosti o pomoc pred začatím prác vyplývala z vyvrátenej domnienky. Je totiž potrebné konštatovať, že Komisia v odôvodneniach č. 62 až 67 napadnutého rozhodnutia najskôr stručne pripomenula tvrdenia talianskych orgánov v rámci konania vo veci formálneho zisťovania, ktoré sú podrobnejšie uvedené v odôvodneniach č. 36 až 43 uvedeného rozhodnutia. Následne v súvislosti s každým tvrdením uviedla dôvod, pre ktorý sa domnievala, že ho bolo potrebné zamietnuť. V každom prípade teda v tejto súvislosti nejde o otázku nedostatku odôvodnenia, takže tvrdenia regiónu Sardínia a vedľajších účastníkov konania musia byť zamietnuté.

¹⁴³ V druhom rade je potrebné zamietnuť tvrdenie uvedené v bode 139 vyššie bez toho, aby bolo v súlade s úvahami uvedenými v bode 44 vyššie potrebné rozhodnúť o jeho prípustnosti, keďže ho uvádza spoločnosť SF Turistico Immobiliare.

¹⁴⁴ Ako bolo totiž uvedené v bodoch 91 a 92 vyššie, Komisia má v rámci skúmania schémy pomoci právo obmedziť preskúmanie na všeobecné a abstraktné vlastnosti uvedenej schémy bez toho, aby mala povinnosť skúmať osobitnú situáciu rôznych príjemcov tejto schémy. Keďže však Komisia nemá povinnosť skúmať osobitnú situáciu príjemcov, povinnosť odôvodnenia sa neuplatní ani na uvedenú situáciu, takže

tvrdenie spoločností SF Turistico Immobiliare, Timsas a Grand Hotel Abi d'Oru musí byť zamietnuté.

- 145 Z tohto dôvodu musí byť výhrada založená na nedostatku odôvodnenia posúdenia stimulačného účinku pomoci zamietnutá.

O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia v súvislosti s odmietnutím uplatnenia pravidla *de minimis*

- 146 Spoločnosti SF Turistico Immobiliare a Timsas tvrdia, že Komisia v napadnutom rozhodnutí nevysvetlila dôvod, pre ktorý vylúčila uplatnenie pravidla *de minimis* na časť pomoci, ktorá zodpovedá nákladom vynaloženým pred dátumom podania žiadosti o pomoc.

- 147 Komisia tieto tvrdenia spochybňuje.

- 148 V tejto súvislosti stačí uviesť, že Komisia v odôvodnení č. 68 napadnutého rozhodnutia uviedla dôvody, pre ktoré sa domnievala, že pravidlo *de minimis* sa v tomto prípade nemohlo uplatniť s cieľom vyhnúť sa povinnosti predložiť žiadosť o pomoc pred začiatkom realizácie projektu. Zdôraznila tak, že suma, ktorú treba brať do úvahy, by sa mala vzťahovať na celý projekt, a preto nebolo možné považovať počiatočné práce za oprávnené na základe pravidla *de minimis*. Okrem toho spresnila, že talianske orgány zjavne nezohľadnili skutočnosť, že príjemca by mohol získať pomoc *de minimis* na základe iných schém.

149 Z tohto dôvodu musí byť výhrada založená na nedostatku odôvodnenia v súvislosti s odmietnutím uplatnenia pravidla *de minimis* zamietnutá bez toho, aby bolo potrebné v súlade s judikatúrou citovanou v bode 44 vyššie skúmať jej prípustnosť.

O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia príkazu na vymáhanie

150 Región Sardínia poukazuje na nedostatok odôvodnenia napadnutého rozhodnutia v súvislosti s príkazom na vymáhanie pomoci od príjemcov. V tejto súvislosti spresňuje, že Komisia mala v odôvodnení uvedeného rozhodnutia zohľadniť skutočnosť, že podľa judikatúry sa príjemca protiprávnej pomoci môže dovoľávať mimoriadnych okolností, na ktorých mohla byť oprávnené založená jeho dôvera v zákonnú povahu tejto pomoci.

151 Komisia toto tvrdenie odmieta.

152 Podľa ustálenej judikatúry v oblasti štátnej pomoci, ak už pomoc bola poskytnutá v rozpore s ustanoveniami článku 88 ods. 3 ES, Komisia, ktorá môže vnútroštátnym orgánom nariadiť, aby prikázali jej vrátenie, nie je povinná uviesť osobitné dôvody na účely odôvodnenia svojho postupu (rozsudky Súdneho dvora zo 17. júna 1999, Belgicko/Komisia, C-75/97, Zb. s. I-3671, bod 82; zo 7. marca 2002, Taliansko/Komisia, už citovaný v bode 91 vyššie, bod 106, a z 15. decembra 2005, Unicredito Italiano, C-148/04, Zb. s. I-11137, bod 99). Táto judikatúra z obdobia pred nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 659/1999 naďalej nachádza uplatnenie v rámci článku 14 ods. 1 tohto nariadenia. Toto ustanovenie totiž stanovuje, že „kde sa prijímajú

záporné rozhodnutia v prípadoch protiprávnej pomoci, Komisia rozhodne, že daný členský štát podnikne všetky potrebné opatrenia, aby vymohol pomoc od príjemcu“. Rozhodnutie o vymáhaní pomoci je teda takmer automatickým dôsledkom v prípade konštatovania jej protiprávnosti a nezlučiteľnosti – s jedinou výhradou, ktorá vyplýva z druhej vety uvedeného ustanovenia, že príkaz na vymáhanie nesmie byť v rozpore so všeobecnou zásadou práva Spoločenstva. Komisia teda v tomto ohľade nemá priestor na voľnú úvahu. Ak však už raz uviedla dôvody, pre ktoré považovala predmetnú pomoc za protiprávnu a nezlučiteľnú so spoločným trhom, nemôže mať v takom prípade povinnosť odôvodniť rozhodnutie, ktorým nariadila vymáhanie.

- 153 Z tohto dôvodu musia byť výhrada založená na nedostatku odôvodnenia rozhodnutia o nariadení vymáhania spornej pomoci, a teda aj žalobný dôvod založený na nedostatku odôvodnenia, vo všeobecnosti zamietnuté.

5. O žalobných dôvodoch vo veci samej

- 154 Žalobcovia a vedľajší účastníci konania uvádzajú desať žalobných dôvodov vo veci samej, ktoré sa zakladajú po prvé na neexistencii právneho základu rozhodnutia o zme-
ne, po druhé na zneužití právomoci pri prijímaní tohto rozhodnutia, po tretie na tom, že v rozhodnutí o schválení nie je uvedená podmienka predchádzajúcej žiadosti, po štvrté na nesprávnom posúdení predmetnej pomoci ako protiprávnej pomoci, po piate na neuplatniteľnosti usmernení z roku 1998, po šieste na zjavne nesprávnom posúdení, pokiaľ ide o existenciu stimulačného účinku, po siedme na porušení článku 87 ods. 3 ES, po ôsme na porušení zásady neustrannosti a zásady ochrany hospodárskej súťaže, po deviate na porušení zásady ochrany legitímnej dôvery a po desiate na porušení ustanovení týkajúcich sa pomoci *de minimis*.

O žalobnom dôvode založenom na neexistencii právneho základu rozhodnutia o zmene

- 155 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare a vedľajší účastníci konania tvrdia, že žiadne ustanovenie Zmluvy ES ani nariadenia č. 659/1999 nestanovuje možnosť opätovne začať, rozšíriť alebo zmeniť konanie vo veci formálneho zisťovania. Okrem toho spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdí, že v súlade s článkom 7 nariadenia č. 659/1999 musí byť toto konanie ukončené výslovným rozhodnutím, a nie začatím nového konania vo veci formálneho zisťovania. Rozhodnutie o zmene bolo teda protiprávne a rovnako boli protiprávne aj následné opatrenia.
- 156 Komisia odmieta tieto tvrdenia.
- 157 Ako vyplýva z konštatovaní v bodoch 69 až 72 vyššie, hoci predpisy upravujúce konanie vo veci štátnej pomoci výslovne neupravujú rozhodnutie o zmene prebiehajúceho konania, prijatie takého rozhodnutia je možné, ak Komisia po tom, čo prijala rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, zistí, že toto rozhodnutie sa zakladá buď na neúplných skutočnostiach, alebo na ich nesprávnom právnom posúdení. Ako sa konštatovalo v bodoch 73 a 74 vyššie, keďže také rozhodnutie bolo pripojené k rozhodnutiu o začatí konania, aby spolu tvorili zmenené rozhodnutie o začatí konania, je potrebné sa domnievať, že má s ním spoločnú právnu povahu.
- 158 V tomto prípade preto mohlo rozhodnutie o zmene vychádzať, ako každé rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, z článku 88 ods. 2 prvého pododseku ES a článku 4 ods. 4 nariadenia č. 659/1999, ku ktorým sa pripájajú zásada hospodárnosti konania a zásada riadnej správy vecí verejných v súlade s úvahami uvedenými v bode 72 vyššie.

159 Z tohto dôvodu musí byť žalobný dôvod založený na neexistencii právneho základu rozhodnutia o zmene zamietnutý.

O žalobnom dôvode založenom na zneužití právomoci pri prijímaní rozhodnutia o zmene

160 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdí, že Komisia tým, že prijala rozhodnutie o zmene, použila „trik, s ktorým právna úprava nepočíta“, s cieľom neprímerane predĺžiť konanie vo veci formálneho zisťovania, ktoré sa začalo v roku 2004, na účely nápravy vlastných zlyhaní. Domnieva sa, že Komisia s cieľom umožniť vymáhanie poskytnutej pomoci prehodnotila pomoc, ktorú pôvodne posúdila ako nesprávne uplatnenú, na protiprávnu.

161 Komisia odmieta tieto tvrdenia.

162 V prvom rade, pokiaľ spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdí, že konanie vo veci formálneho zisťovania sa neprímerane predĺžilo, treba pripomenúť, že hoci sa trvanie konania vo veci formálneho zisťovania môže v tomto prípade zdať dlhé, Komisia nebola vôbec viazaná, ako bolo uvedené v bode 101 vyššie, lehotou stanovenou v článku 7 ods. 6 nariadenia č. 659/1999.

163 V druhom rade, ako sa konštatovalo v bodoch 157 až 159 vyššie, rozhodnutie o zmene sa zakladalo na článku 88 ods. 2 prvom pododseku ES a článku 4 ods. 4 nariadenia č. 659/1999, takže vôbec nejde, ako tvrdí spoločnosť SF Turistico Immobiliare, o „trik, s ktorým právna úprava nepočíta“.

164 V treťom rade prijatím rozhodnutia o zmene nemohol byť sledovaný cieľ umožniť vymáhanie poskytnutej pomoci, ako tvrdí spoločnosť SF Turistico Immobiliare. Keďže článok 16 druhá veta nariadenia č. 659/1999 odkazuje okrem iného na článok 14 toho istého nariadenia, zneužitá pomoc sa musí vymáhať z rovnakého dôvodu ako proti-právna pomoc v prípade, keď Komisia konštatuje, že nie je v súlade so spoločným trhom. Z tohto dôvodu nebola zmena právneho posúdenia v rozhodnutí o zmene vôbec potrebná na účely rozhodnutia o vymáhaní.

165 Preto je potrebné zamietnuť žalobný dôvod založený na zneužití právomoci.

O žalobnom dôvode založenom na tom, že v rozhodnutí o schválení nie je uvedená podmienka predchádzajúcej žiadosti

166 Vedľajší účastníci konania tvrdia, že v rozhodnutí o schválení nie je uvedená podmienka, podľa ktorej mala byť žiadosť o pomoc podaná pred začatím prác. Komisia teda týmto rozhodnutím schválila schému pomoci, ktorá nebránila podnikateľským subjektom, ktoré začali práce pred podaním žiadosti o pomoc, aby získali pomoc stanovenú touto schémou. Komisia tak uznala stimulačný účinok a nevyhnutnosť tejto pomoci. Preto sa napadnuté rozhodnutie zakladalo na nesprávnom konštatovaní porušenia podmienky, ktorá v skutočnosti neexistovala.

167 Komisia spochybňuje toto tvrdenie.

- 168 Tento žalobný dôvod musí byť zamietnutý. V časti rozhodnutia o schválení venovanej opisu schválenej schémy Komisia totiž jednoznačne uviedla, že „podniky musia predložiť žiadosť o poskytnutie finančnej pomoci pred začatím realizácie investičných projektov“.
- 169 Je pravda, že kópia rozhodnutia o schválení nachádzajúca sa v prílohe A.2 žaloby vo veci T-394/08 je vyhotovená takým spôsobom, že sa v nej neuvádza predmetný údaj, ktorý sa nachádza na začiatku druhej strany tohto dokumentu. Kópia, ktorú predložila Komisia v prílohe vyjadrenia k žalobe vo veci T-408/08, však preukazuje, že predmetný údaj sa v ňom nachádzal. Navyše tak z konania pred podaním žaloby medzi Komisiou a regiónom Sardínia, ako aj z konania regiónu Sardínia pred Všeobecným súdom vyplýva, že dotknutý subjekt vedel o podmienke týkajúcej sa predloženia žiadosti o pomoc pred začatím prác. Ako Komisia správne zdôrazňuje, región Sardínia totiž nikdy nepoprel – ani v rámci korešpondencie s Komisiou, ani pred Všeobecným súdom –, že sa zaviazal poskytnúť pomoc výlučne na projekty, ktorých realizácia sa začala po podaní žiadosti o pomoc.
- 170 Z toho vyplýva, že napadnuté rozhodnutie sa vôbec nezakladá, ako tvrdia vedľajší účastníci konania, na konštatovaní porušenia podmienky, ktorá v skutočnosti neexistovala. Preto musí byť žalobný dôvod, ktorý predložili vedľajší účastníci konania, zamietnutý.

O žalobnom dôvode založenom na nesprávnom posúdení pomoci ako protiprávnej pomoci a nie nesprávne uplatnenej pomoci

- 171 Región Sardínia, vedľajší účastníci konania a spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdia, že v rozhodnutí o zmene a napadnutom rozhodnutí Komisia nesprávne posúdila predmetnú pomoc ako protiprávnu a nie ako nesprávne uplatnenú pomoc, pričom

vychádzala z predpokladu, podľa ktorého je táto pomoc úpravou existujúcej pomoci v zmysle článku 1 písm. c) a f) nariadenia č. 659/1999. Predmetná pomoc však v skutočnosti mala byť posúdená ako existujúca pomoc, ktorá bola zavedená v rozpore s opatreniami stanovenými v ustanoveniach, ktoré ju schvaľujú.

- 172 Vedľajší účastníci konania dopĺňajú, že pomoc v tomto prípade nebola zmenená, pretože podmienka, na základe ktorej mala byť žiadosť o pomoc podaná pred začatím prác, nebola upravená ani v zákone č. 9/1998, ani v rozhodnutí o schválení. V každom prípade by k zmene existujúcej pomoci došlo, ak by zmena mala vplyv na samotnú podstatu počiatkovej schémy. V tomto prípade však zmena mohla byť posúdená len ako okrajová zmena.
- 173 Komisia tieto tvrdenia spochybňuje.
- 174 Na to, aby bolo možné pristúpiť k posúdeniu spornej pomoci, je potrebné na úvod pripomenúť definície, ktoré sa nachádzajú v článku 1 nariadenia č. 659/1999:

„Na účely tohto nariadenia:

...

b) „existujúca pomoc“ bude znamenať:

...

ii) autorizovanú pomoc, to znamená schémy pomoci a individuálnu pomoc, ktoré boli schválené Komisiou alebo Radou;

...

c) „nová pomoc“ bude znamenať všetku pomoc, to znamená schémy pomoci a individuálnu pomoc, ktorá nie je existujúcou pomocou vrátane úprav existujúcej pomoci;

...

f) „protiprávna pomoc“ bude znamenať novú pomoc realizovanú v rozpore s článkom [88 ods. 3 ES];

g) „nesprávne uplatnená pomoc“ bude znamenať pomoc uplatnenú príjmom v rozpore s rozhodnutím [o schválení];

...“

- 175 Po prvé z týchto ustanovení vyplýva, že aj keď pomoc priznaná v rámci takej počítačnej schémy, aká bola schválená rozhodnutím o schválení, musí byť považovaná za existujúcu pomoc v zmysle článku 1 písm. b) nariadenia č. 659/1999, pomoc priznaná na základe podstatne rozdielneho právneho základu od schémy schválenej rozhodnutím o schválení musí byť považovaná za novú pomoc v zmysle článku 1 písm. c) toho istého nariadenia.
- 176 Toto vymedzenie je v súlade s judikatúrou z obdobia pred prijatím nariadenia č. 659/1999, podľa ktorej opatrenia, ktorých cieľom bolo zriadenie alebo zmena pomoci, predstavujú novú pomoc (rozsudky Súdneho dvora z 9. októbra 1984, Heinenken Brouwerijen, 91/83 a 127/83, Zb. s. 3435, body 17 a 18, a z 9. augusta 1994, Namur – Les assurances du crédit, C-44/93, Zb. s. I-3829, bod 13; rozsudok Súdu prvého stupňa z 28. novembra 2008, Hôtel Cipriani/Komisia, T-254/00, T-270/00 a T-277/00, Zb. s. II-3269, bod 358). Konkrétne, keď zmena ovplyvňuje pôvodnú schému z hľadiska jej samotnej podstaty, táto schéma sa zmení na novú schému pomoci. Naopak, pokiaľ zmena nie je podstatná, možno za novú pomoc považovať len samotnú zmenu (rozsudky Government of Gibraltar/Komisia, už citovaný v bode 77 vyššie, body 109 a 111, a Hôtel Cipriani/Komisia, už citovaný, bod 358).
- 177 V tomto prípade, ako bolo uvedené v bode 168 vyššie, sa v rozhodnutí o schválení výslovne uvádza podmienka, podľa ktorej musela byť žiadosť o pomoc podaná pred začatím realizácie investičných projektov. Účastníci konania však nespochybňujú, že región Sardínia mohol v rámci prvej výzvy na predkladanie ponúk na základe schémy zavedenej zákonom č. 9/1998 priznať na základe deliberazione č. 33/6 pomoc pre projekty, ktorých realizácia začala pred podaním žiadosti o pomoc. Pokiaľ ide o spornú pomoc, schéma, tak ako bola uplatnená, bola teda zmenená vzhľadom na schému, ktorá bola schválená rozhodnutím o schválení.

- 178 V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že táto zmena nemohla byť posúdená ako malá alebo mierna. Keďže, ako vyplýva z bodu 4.2 usmernení z roku 1998, Komisia pravidelne podmieňuje schválenie regionálnej pomoci tým, že žiadosť o pomoc musí byť podaná pred začatím realizácie projektov, je zrejmé, že vypustenie tejto podmienky mohlo ovplyvniť posúdenie zlučiteľnosti opatrenia pomoci so spoločným trhom.
- 179 Z toho vyplýva, že sporná pomoc mala byť posúdená ako nová pomoc v zmysle článku 1 písm. c) nariadenia č. 659/1999, a nie ako existujúca pomoc.
- 180 Po druhé táto pomoc mala byť posúdená ako protiprávna pomoc v zmysle článku 1 písm. f) nariadenia č. 659/1999, pretože zmena schválenej schémy, ktorú región Sardínia vykonal prijatím deliberazione č. 33/6, nebola oznámená Komisii pred zavedením predmetnej pomoci v rozpore s článkom 88 ods. 3 ES.
- 181 Po tretie, kvôli úplnosti, z článku 1 písm. g) nariadenia č. 659/1999 vyplýva, že predpokladom posúdenia opatrenia ako nesprávne uplatnenej pomoci je, že príjemca využil pomoc v rozpore s rozhodnutím, ktorým bola schválená. V tomto prípade však porušenie rozhodnutia o schválení nemožno prisúdiť príjemcom, ale regiónu Sardínia. Z tohto dôvodu nemôže byť sporná pomoc posúdená ako nesprávne uplatnená pomoc.
- 182 Preto musí byť žalobný dôvod založený na tom, že Komisia nesprávne posúdila spornú pomoc ako protiprávnu namiesto toho, aby ju posúdila ako nesprávne uplatnenú, zamietnutú.

O žalobnom dôvode založenom na neuplatniteľnosti usmernení z roku 1998

- 183 Región Sardínia a spoločnosť SF Turistico Immobiliare uvádzajú viacero výhrad, ktoré sa v podstate zakladajú na údajnej neuplatniteľnosti usmernení z roku 1998 alebo aspoň na neuplatniteľnosti bodu 4.2 týchto usmernení.

O uplatniteľnosti *ratione temporis* usmernení z roku 1998

- 184 Región Sardínia a spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdia, že v zákone č. 9/1998 v skutočnosti nemohli byť zohľadnené usmernenia z roku 1998, pretože bol prijatý deň po ich uverejnení, a že v každom prípade úplné nadobudnutie účinnosti samotných usmernení bolo stanovené až od 1. januára 2000.

- 185 Komisia k týmto tvrdeniam nezaujala výslovné stanovisko.

- 186 Po prvé je potrebné uviesť, že ustanovenie, na základe ktorého je sporná schéma protiprávna a nezlučiteľná so spoločným trhom, sa nenachádza v zákone č. 9/1998, ktorý neobsahuje úpravu časového vzťahu medzi podaním žiadosti o pomoc a začatím prác, ale v deliberazione č. 33/6, ktorý umožňuje zohľadniť niektoré projekty, ktoré sa začali realizovať pred podaním žiadosti (pozri bod 10 vyššie). Deliberazione č. 33/6 však bolo prijaté 27. júla 2000, a teda pochádza jednoznačne z obdobia po tom, čo sa usmernenia z roku 1998 začali 1. januára 2000 uplatňovať „v plnom rozsahu“.

187 Po druhé bod 6.1 usmernení z roku 1998 spresňuje:

„... Komisia posudzuje zlučiteľnosť regionálnej pomoci so spoločným trhom na základe tohto usmernenia, hneď ako sa začne uplatňovať. Avšak návrhy pomoci, o ktorých schválenie sa požiada predtým, než sa toto usmernenie oznámi členským štátom[,] a v ktorých ešte Komisia neprijala konečné rozhodnutie, sa posúdia na základe kritérií platných v čase ich predloženia na schválenie.“

188 Ako bolo konštatované v bodoch 177 až 188 vyššie, sporná schéma však nespádala do pôsobnosti rozhodnutia o schválení, a preto nebola riadne oznámená, ale protiprávne zavedená talianskymi orgánmi. Z tohto dôvodu mala byť jej zlučiteľnosť so spoločným trhom posúdená na základe usmernení z roku 1998 v súlade s ustanovením uvedeným v predchádzajúcom bode.

O tvrdení založenom na ustanoveniach týkajúcich predchádzajúcej schémy

189 Región Sardínia a spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdia, že zákon č. 9/1998 koncepčne nadväzoval na predchádzajúcu schému pomoci schválenú Komisiou, v rámci ktorej bolo poskytnutie pomoci nezávislé od toho, či sa investície už začali realizovať. Až z dôvodu neočakávanej zmeny ustanovení Spoločenstva v podobe uverejnenia usmernení z roku 1998 bolo v deliberazione č. 33/6 v rámci prvej výzvy na predkladanie žiadostí stanovené pokračovanie v možnosti podpory takisto projektov,

ktorých realizácia sa začala v období medzi dátumom nadobudnutia účinnosti zákona č. 9/1998 a dátumom podania žiadostí.

190 V tejto súvislosti treba uviesť, že zlučiteľnosť schémy pomoci so spoločným trhom musí byť posúdená výlučne na základe jej vlastností, a to vzhľadom na politiku Komisie v čase tohto posúdenia. Naopak na posúdenie zlučiteľnosti schémy pomoci so spoločným trhom nemohla mať vplyv okolnosť, že pred touto schémou existovali iné schémy, v súvislosti s ktorými Komisia akceptovala určité opatrenia. V opačnom prípade by totiž Komisia nemala možnosť zmeniť kritériá, na základe ktorých posudzuje zlučiteľnosť štátnej pomoci, teda možnosť, ktorú musí mať, aby mohla reagovať tak na vývoj praxe členských štátov v oblasti poskytovania štátnej pomoci, ako aj na vývoj spoločného trhu.

191 Preto treba toto tvrdenie zamietnuť.

O tvrdení založenom na vnútroštátnom legislatívnom kontexte

192 Región Sardínia tvrdí, že zákon č. 9/1998 bol pôvodne vykonaný dekrétom č. 285/1999, ktorý stanovoval tzv. priehradkový systém. Región Sardínia sa len na základe „prehnej starostlivosti“ rozhodol zaviesť prostredníctvom deliberazione č. 33/4 a deliberazione č. 33/6 postup na predkladanie žiadostí s cieľom zosúladenia sa s usmerneniami z roku 1998, ktoré boli medzičasom prijaté. Región Sardínia sa domnieva, že mal povinnosť prijať na účely vykonania tejto zmeny, ktorá sa nevyžadovala, ustanovenie, podľa ktorého mohli byť žiadosti podané pred uverejnením prvej výzvy na predkladanie žiadostí predsa len prijaté, a to s cieľom ochrániť legitímnu dôveru dotknutých

subjektov, ktoré podali svoje žiadosti o pomoc na základe postupu stanoveného v dekréte č. 258/1999. Región Sardínia sa preto domnieva, že išlo o jednoduché „vrátenie“ starých žiadostí podaných pred zavedením postupu na predkladanie žiadostí.

193 Komisia toto tvrdenie odmieta.

194 Treba konštatovať, že tvrdenia regiónu Sardínia sú vo viacerých ohľadoch nepresné.

195 Po prvé článok 2 dekrétu č. 285/1999 s názvom „Benefici della legge“ (Výhody priznané zákonom [č. 9/1998]) v piatom odseku stanovuje:

„Pomoc na financovanie upravená v tomto článku sa poskytuje na základe metódy polročnej výzvy určenej pre žiadosti predložené v lehote 60 dní odo dňa uverejnenia stanoviska a príslušného zaradenia prvých oprávnených návrhov stanoveného v súlade s článkom 9 nižšie.“

196 Z tohto ustanovenia vyplýva, že na rozdiel od toho, čo tvrdí región Sardínia, dekrétom č. 285/1999 nebol zavedený prihradkový systém, ale naopak, stanovil, že pomoc sa „priznávala na základe metódy polročnej výzvy“.

197 Po druhé z bodu 3.3 listu regiónu Sardínia predloženého Komisii 22. apríla 2003 vyplýva, že desať podnikov podalo žiadosť o pomoc podľa postupu stanoveného dekrétom č. 285/1999. Hoci v nadväznosti na zrušenie tohto dekrétu a jeho nahradenie deliberazione č. 33/4 museli tieto podniky opätovne podať novú žiadosť vo forme

stanovenej deliberazione č. 33/4, región Sardínia sa v uvedenom liste domnieval, že pomoc priznaná týmto desiatim podnikom vyhovovala podmienke žiadosti podanej pred začatím prác.

- ¹⁹⁸ Z napadnutého rozhodnutia však vyplýva, že Komisia sa s týmto stanoviskom stotožnila. Článok 1 napadnutého rozhodnutia totiž vyhlasuje za nezlučiteľnú so spoločným trhom pomoc poskytnutú na základe zákona č. 9/1998, pokiaľ príjemca pomoci nepodal na základe tejto schémy žiadosť o pomoc pred začatím prác týkajúcich sa počiatočného investičného projektu. Keďže tento článok neupravuje formality, ktoré musia spĺňať žiadosti o pomoc, treba sa domnievať, že napadnuté rozhodnutie sa netýka pomoci, ktorá bola poskytnutá na investičné projekty realizované dotknutými desiatimi podnikmi, ale týka sa výlučne pomoci, ktorá bola poskytnutá na projekty, ktorých realizácia sa začala pred samotným podaním žiadosti o pomoc na základe schémy stanovenej zákonom č. 9/1998.
- ¹⁹⁹ Na rozdiel od toho, čo tvrdí región Sardínia, ustanovenia obsiahnuté v deliberazione č. 33/6 neboli vôbec potrebné na účely ochrany dôvery podnikov, ktoré podali žiadosť na základe postupu stanoveného v dekréte č. 285/1999.
- ²⁰⁰ Po tretie, zatiaľ čo články 4 a 5 dekrétu č. 285/1999 stanovovali, že predmetom finančnej pomoci mohli byť zásahy a práce, „ktoré sa mali uskutočniť po podaní žiadosti o poskytnutie pomoci“, a že „oprávnené boli vyššie uvedené náklady, pokiaľ boli vynaložené po podaní žiadosti“, článok 17 uvedeného dekrétu s názvom „prechodné ustanovenie“ vo svojom druhom odseku stanovil, že „pri prvom uplatnení týchto [vykonávacích] ustanovení [zákona č. 9/1998] sa za oprávnené považujú zásahy a náklady, ktoré sa uskutočnili alebo ktoré boli vynaložené po 5. apríli 1998 (dátum nadobudnutia účinnosti zákona [č. 9/1998])“.

201 Z toho vyplýva, že ustanovenie, na základe ktorého mohla byť poskytnutá pomoc na projekty, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadosti o pomoc, nebolo zavedené prostredníctvom deliberazione č. 33/4 a deliberazione č. 33/6 v rámci nahradenia dekrétu č. 285/1999, ako tvrdí región Sardínia, ale bolo už súčasťou tohto dekrétu, ktorý po prvýkrát stanovil vykonávacie ustanovenia zákona č. 9/1998. Na rozdiel od toho, čo tvrdí región Sardínia, zavedenie uvedeného ustanovenia teda nebolo odôvodnené prispôbením postupov v nadväznosti na nahradenie dekrétu č. 285/1999 prostredníctvom deliberazione č. 33/4.

202 Z tohto dôvodu treba zamietnuť tvrdenie regiónu Sardínia ako vecne neodôvodnené.

O námietke nezákonnosti bodu 4.2 usmernení z roku 1998

203 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare poukazuje na základe článku 241 ES na protiprávnosť bodu 4.2 usmernení z roku 1998 v rozsahu, v akom neumožňuje alebo v akom je vyložený v zmysle, že neumožňuje posúdiť zlučiteľnosť pomoci poskytnutej na financovanie projektov, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadosti o pomoc, so spoločným trhom. V takom prípade by uvedený bod 4.2 bol totiž v rozpore s *ratio legis*, ktoré je vlastné politike Spoločenstva v oblasti pomoci.

204 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare v tejto súvislosti zdôrazňuje, že projekty, ktoré sú predmetom štátnej pomoci, počítajú často so štrukturálnymi a infraštrukturálnymi zásahmi, ktoré sú podporované tou istou schémou pomoci, a predstavujú zložitý súbor diel, ktoré, hoci sú medzi sebou navzájom prepojené, si zachovávajú mieru samostatnej funkčnosti. V jej samotnom prípade tak boli predmetom spoločnej žiadosti

o pomoc na základe spornej schémy projekty dokončenia, rozšírenia, modernizácie alebo novej výstavby týkajúce sa ubytovacích priestorov a budov, ktoré, hoci boli uvedené v jedinej a tej istej žiadosti o finančnú pomoc, mohli byť realizované samostatne. Striktné uplatnenie bodu 4.2 usmernení z roku 1998 však viedlo k tomu, že realizácia malej časti projektovaných diel, zodpovedajúca približne 5 % ich celkového rozsahu, mala za následok celkovú neprípustnosť pomoci, hoci realizácia ostatných častí projektovaných diel sa riadne začala až po podaní žiadosti o pomoc.

205 Komisia tieto tvrdenia odmieta.

— O prípustnosti námietky nezákonnosti

206 Najskôr treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry je článok 241 ES vyjadrením všeobecnej zásady zaručujúcej každému účastníkovi konania právo napadnúť, s cieľom dosiahnuť zrušenie rozhodnutia, ktoré sa ho priamo a osobne týka, platnosť skorších aktov inštitúcií, ktoré, aj keď nemajú formu nariadenia, predstavujú právny základ sporného rozhodnutia, ak tento účastník konania nemal podľa článku 230 ES právo podať priamu žalobu proti týmto aktom, ktorých dôsledky znáša, bez toho, žeby mal možnosť požadovať ich zrušenie (rozsudok Súdneho dvora zo 6. marca 1979, *Simmenthal/Komisia*, 92/78, Zb. s. 777, body 39 a 40, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, LR AF 1998/Komisia, T-23/99, Zb. s. II-1705, bod 272).

207 Keďže cieľom článku 241 ES nie je umožniť účastníkovi konania spochybniť uplatniteľnosť akéhokoľvek aktu všeobecnej povahy v prospech akejkoľvek žaloby, všeobecný akt, ktorého protiprávnosť sa uplatňuje, musí byť priamo alebo nepriamo uplatniteľný

vo veci, ktorá je predmetom žaloby, a musí existovať priama právna súvislosť medzi napadnutým individuálnym rozhodnutím a dotknutým všeobecným aktom (rozsudky Súdneho dvora z 31. marca 1965, *Macchiorlati Dalmas/Vysoký úrad*, 21/64, Zb. s. 227, 245, a z 13. júla 1966, *Taliansko/Rada a Komisia*, 32/65, Zb. s. 563, 594; rozsudky Súdu prvého stupňa z 26. októbra 1993, *Reinarz/Komisia*, T-6/92 a T-52/92, Zb. s. II-1047, bod 57; LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 206 vyššie, bod 273, a z 29. novembra 2005, *Heubach/Komisia*, T-64/02, Zb. s. II-5137, bod 35).

208 Pokiaľ ide o usmernenia z roku 1998, je potrebné uviesť, že z ich úvodu vyplýva, že všeobecným a abstraktným spôsobom stanovujú kritériá, ktoré Komisia uplatňuje na účely posúdenia zlučiteľnosti regionálnej pomoci so spoločným trhom na základe článku 87 ods. 3 písm. a) a c) ES, a tým zabezpečujú právnu istotu členských štátov, ktoré takú pomoc poskytujú. Konkrétne, podmienka stanovená v bode 4.2 usmernení z roku 1998 sa uplatní na každú pomoc, na ktorú sa uvedené usmernenia vzťahujú, a to bez ohľadu na jej predmet, formu alebo výšku.

209 Navyše Komisia sa v napadnutom rozhodnutí v rámci svojho posúdenia zlučiteľnosti spornej pomoci so spoločným trhom výslovne odvolávala na bod 4.2 usmernení z roku 1998. Z toho vyplýva, že hoci bod 4.2 usmernení z roku 1998 nepredstavuje právny základ napadnutého rozhodnutia, ktorého základom bol článok 88 ods. 2 ES a článok 62 ods. 1 písm. a) Dohody o Európskom hospodárskom priestore (EHP), táto podmienka všeobecne a abstraktne určila metódu, pomocou ktorej Komisia posúdila zlučiteľnosť predmetnej pomoci so spoločným trhom.

210 Preto v tomto prípade existuje priama právna súvislosť medzi napadnutým rozhodnutím a všeobecným aktom, ktorý predstavujú usmernenia z roku 1998. Keďže spoločnosť SF Turistico Immobiliare nemala možnosť požadovať zrušenie usmernení ako

všeobecného aktu, tieto usmernenia môžu byť predmetom námietky nezákonnosti (pozri v tomto zmysle a analogicky rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný v bode 206 vyššie, body 272 až 276).

211 Z toho vyplýva, že námietka nezákonnosti usmernení z roku 1998 je prípustná.

— O veci samej

212 Bod 4.2 usmernení z roku 1998 stanovuje, že „programy pomoci musia stanoviť, že žiadosť o poskytnutie pomoci musí byť predložená skôr, než sa práce na projektoch začnú“. Tvrdenia uvedené žalobkyňou na podporu námietky nezákonnosti v podstate spočívajú v poukazaní na to, že výklad poskytnutý Komisiou v súvislosti s týmto ustanovením, podľa ktorého predmetná schéma pomoci, o ktorú ide v tomto prípade, nemá stimulačný účinok v rozsahu, v akom umožňuje poskytnutie pomoci na financovanie prác začatých pred podaním žiadosti o pomoc, dostatočne nezohľadňuje okolnosti prípadu a je v rozpore s logikou, ktorá je základom politiky Spoločenstva v oblasti pomoci.

213 V tejto súvislosti treba uviesť, že Všeobecný súd už rozhodol, že bod 4.2 usmernení z roku 1998 odkazuje na okolnosť chronologickej povahy, a teda odkazuje na preskúmanie *ratione temporis*, ktoré je v celom rozsahu primerané na účely posúdenia stimulačného účinku. Toto posúdenie sa musí vykonať vo vzťahu k rozhodnutiu dotknutého podniku investovať, ktoré označuje začiatok dynamického procesu, ktorý predstavuje hospodárska investícia (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. januára 2009, Kronoply/Komisia, T-162/06, Zb. s. II-1, bod 80). Súdny dvor sa takisto

domnieval, že zistenie nedostatku nevyhnutnosti pomoci môže vyplývať najmä zo skutočnosti, že dotknutý podnik začal projekt pomoci realizovať alebo ho už dokončil ešte pred podaním žiadosti príslušnému orgánu, čo vylučuje, aby predmetná pomoc mohla zohrávať stimulačnú úlohu (rozsudok Súdneho dvora z 15. apríla 2008, *Nuovo Agricast*, C-390/06, Zb. s. I-2577, bod 69).

214 Bez ohľadu na vyššie uvedené treba konštatovať, že podmienka žiadosti podanej pred začatím realizácie projektu je relevantná a primeraná.

215 Cieľom uplatnenia podmienky bodu 4.2 usmernení z roku 1998 je preukázať, či má opatrenie pomoci stimulačný účinok v situácii, keď nie je možné úplne preskúmať všetky ekonomické aspekty investičného rozhodnutia budúcich príjemcov pomoci. V tejto súvislosti z bodu 2 druhého až štvrtého odseku usmernení z roku 1998 vyplýva, že Komisia v zásade schvaľuje regionálnu pomoc iba vo forme schémy pomoci, pretože sa domnieva, že individuálna pomoc *ad hoc* nespĺňa podmienku, podľa ktorej musí byť zabezpečená rovnováha medzi narušením hospodárskej súťaže, ktorá vyplýva z pomoci, a výhodou pomoci, pokiaľ ide o rozvoj znevýhodnených regiónov. Komisia však v rámci posúdenia zlučiteľnosti oznámenej schémy pomoci so spoločným trhom nepozná osobitné okolnosti – ako vyplýva z ich samotnej podstaty – týkajúce sa rôznych potenciálnych príjemcov schémy a konkrétnych projektov, na ktoré budú môcť žiadať dotácie. Z tohto dôvodu musí Komisia na účely posúdenia zlučiteľnosti schémy pomoci so spoločným trhom vychádzať z kritérií, ktoré sú buď nezávislé od osobitných okolností týkajúcich sa budúcich príjemcov, alebo jednotné pre všetkých budúcich príjemcov. To, že sa vyžaduje, aby žiadosť o poskytnutie pomoci bola podaná pred začatím realizácie dotovaného projektu, umožňuje zaručiť, že dotknutý podnik jasne prejaví vôľu získať výhody vyplývajúce z predmetnej schémy pomoci pred začatím realizácie uvedeného projektu. Taký postup teda umožňuje vyhnúť sa tomu, aby neboli *ex post* podávané žiadosti pre projekty, ktorých realizácia sa začala bez ohľadu na existujúcu schému pomoci. Samotné konštatovanie, že žiadosť

o poskytnutie pomoci musí byť podaná skôr, než sa začne realizácia investičného projektu, predstavuje vzhľadom na tieto úvahy jednoduchú, relevantnú a primeranú podmienku, na základe ktorej môže Komisia predpokladať existenciu stimulačného účinku.

- 216 Navyše v rozsahu, v akom spoločnosť SF Turistico Immobiliare poukazuje na špecifické okolnosti svojho investičného projektu s cieľom dokázať, že uplatnenie bodu 4.2 usmernení z roku 1998 vedie k neprijateľnému výsledku, je potrebné ešte pripomenúť úvahy a judikatúru, ktoré boli uvedené v bodoch 91 a 92 vyššie a podľa ktorých má Komisia v rámci posúdenia schémy pomoci právomoc obmedziť svoje skúmanie na všeobecné a abstraktné vlastnosti uvedenej schémy bez toho, aby mala povinnosť skúmať osobitnú situáciu rôznych príjemcov tejto schémy.
- 217 Z tohto dôvodu musí byť námietka nezákonnosti usmernení z roku 1998 zamietnutá.

O žalobnom dôvode založenom na zjavne nesprávnom posúdení existencie stimulačného účinku

- 218 Región Sardínia, vedľajší účastníci konania a spoločnosti SF Turistico Immobiliare, Timsas a Grand Hotel Abi d'Oru tvrdia, že Komisia nesprávne posúdila stimulačný účinok spornej schémy vzhľadom na vlastnosti miestneho trhu a subjektívny dojem, ktorý nadobudli hospodárske subjekty v súvislosti s fungovaním mechanizmov podpory.
- 219 V tejto súvislosti uvádzajú viacero tvrdení, ktoré sa zakladajú na neuplatniteľnosti usmernení z roku 1998, ustanoveniach týkajúcich sa predchádzajúcej schémy pomoci, vnútroštátnom legislatívnom kontexte, istote, ktorú mali podniky po prijatí zákona

č. 9/1998, že môžu získať pomoc stanovenú v tomto zákone, ako aj na osobitnej situácii a konaní príjemcov spornej pomoci.

O tvrdeniach založených na osobitnej situácii a konaní príjemcov spornej pomoci

- ²²⁰ Región Sardínia podporovaný vedľajšími účastníkmi konania tvrdí, že z okolností, ktoré sprevádzali investície uskutočnené príjemcami, vyplýva, že zákon č. 9/1998 plnil stimulačnú funkciu v celom rozsahu, hoci schéma pomoci, ktorá ním bola zavedená, ešte nemala konečnú podobu. Porušenie podmienky nevyhnutnosti tak bolo iba zdanlivé, pretože všetci príjemcovia podali žiadosti o pomoc po nadobudnutí účinnosti zákona č. 9/1998 oznámeného Komisii, ktorá ho schválila. Navyše viacerí príjemcovia sa rozhodli pre spornú schému pomoci, pričom sa vzdali možnosti uplatniť alternatívne opatrenia, ktoré mohli využiť s istotou, a takmer všetci si museli zobrať bankové pôžičky, ktorých podmienky v prípade neexistencie očakávanej pomoci boli nezlučiteľné s riadnou správou podniku.
- ²²¹ Región Sardínia sa teda domnieva, že Komisia nemohla na základe samotnej neexistencie žiadosti o pomoc podanej pred začatím prác dospieť k záveru, že príjemcovia začali uskutočňovať investície nezávisle od pomoci, ani vylúčiť stimulačný účinok posúdením *a posteriori*, ktoré vykonala na základe zmeneného legislatívneho kontextu.
- ²²² Vedľajší účastníci konania dopĺňajú, že za predpokladu začatia realizácie prác pred podaním žiadosti o pomoc predstavuje neexistencia nevyhnutnosti alebo stimulačného účinku v každom prípade len vyvrátiteľnú domnienku, pokiaľ príjemcovia alebo

talianske orgány poskytnú Komisii dôkazy preukazujúce, že podmienka stimulačného účinku a podmienka nevyhnutnosti boli splnené. V tomto prípade mala Komisia namiesto toho, aby sa postavila za formálne kritérium žiadosti, ktorá má byť podaná pred začatím prác, posúdiť, či išlo o túto situáciu.

223 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare Komisii vytýka, že vylúčila podmienku stimulačného účinku, nielen pokiaľ ide o diela, na ktorých sa začali práce pred podaním žiadosti o pomoc, ale takisto pokiaľ ide o oveľa významnejšie a funkčne nezávislé diela, v súvislosti s ktorými bola podaná žiadosť o pomoc pred začatím prác, zatiaľ čo vyhlásenie o protiprávnosti sa malo obmedziť na samotné diela realizované pred podaním žiadosti o pomoc. Ak si totiž Komisia chcela byť istá, že bol zachovaný stimulačný účinok v celom rozsahu, mohla prijať iba podmiennečné rozhodnutie tým, že by spresnila, že pomoc je zlučiteľná so spoločným trhom pod podmienkou, že náklady vynaložené pred podaním žiadosti znášajú podniky. To by jej umožnilo „očistiť“ pomoc od nevhodného uplatnenia zákona č. 9/1998 regiónom Sardínia prostredníctvom deliberazione č. 33/6.

224 Spoločnosti Timsas a Grand Hotel Abi d'Oru tvrdia, že Komisia sa z hľadiska stimulačného účinku pomoci obmedzila na potvrdenie toho, že nebolo možné preniesť stimulačný účinok z jednej schémy na inú. Pripomínajú však, že na základe spornej schémy podali žiadosti výlučne z dôvodu vyčerpania disponibilných finančných prostriedkov v rámci predchádzajúcich schém pomoci porovnateľných so spornou schémou, na základe ktorých podali žiadosti týkajúce sa tých istých projektov. Z tohto dôvodu nie je jednoznačné, že začali s realizáciou prác pred podaním žiadosti o pomoc, a preto sú existencia a trvanie stimulačného účinku nepochybné.

225 Komisia odmieta tvrdenia žalobkýň.

- 226 V prvom rade treba pripomenúť konštatovania uvedené v bodoch 213 až 215 vyššie, podľa ktorých je podmienka týkajúca sa podania žiadosti o pomoc pred začatím realizácie projektov relevantná a primeraná na účely posúdenia stimulačného účinku schémy pomoci. Preto v rámci tohto žalobného dôvodu nejde vôbec o sponchybienie tejto podmienky, ale ide výlučne o preskúmanie toho, či žalobkyne v tomto prípade preukázali existenciu okolností, ktoré môžu zaručiť stimulačný účinok spornej schémy, aj keď žiadosť nebola podaná pred začatím realizácie predmetného projektu.
- 227 V druhom rade treba opäť pripomenúť, že predmetom napadnutého rozhodnutia bola schéma pomoci zavedená prostredníctvom deliberazione č. 33/6, a nie individuálna pomoc, ktorú žalobkyne získali na základe tejto schémy, a teda Komisia nemala povinnosť posúdiť osobitné situácie jednotlivých príjemcov, čo je v štádiu vymáhania pomoci od každého príjemcu úlohou talianskych orgánov (pozri body 91 a 92 vyššie). Preto musia byť tvrdenia týkajúce sa osobitnej situácie alebo konania príjemcov v rámci tohto žalobného dôvodu odmietnuté ako nepodstatné.
- 228 Z tohto dôvodu treba tvrdenia uvedené v bodoch 220 až 224 vyššie odmietnuť a posúdiť iba tvrdenia, ktoré sa týkajú spornej schémy vo všeobecnosti.

O tvrdení, podľa ktorého samotné nadobudnutie účinnosti zákona č. 9/1998 poskytovalo podnikom istotu možnosti získať pomoc

- 229 Vedľajší účastníci konania tvrdia, že zákon č. 9/1998 už pri nadobudnutí svojej účinnosti 5. apríla 1998 podrobne stanovoval jednak objektívne podmienky, ktoré museli

spĺňať príjemcovia, projekty, na ktoré sa poskytovala pomoc, ako aj sumy vyčlenené pre predmetnú schému. V deliberazione č. 33/4 a deliberazione č. 33/6 sa totiž spomínal len článok 3 zákona č. 9/1998 bez toho, aby boli zmenené alebo spresnené podmienky, ktoré musela spĺňať pomoc na to, aby bola oprávnená. Bolo teda zrejmé, že podnik, ktorý tieto podmienky splnil, mohol legitímne očakávať, že mu bude táto pomoc poskytnutá, a preto to preň mohlo byť podnetom na začatie s realizáciou prác.

230 Komisia odmieta tvrdenia vedľajších účastníkov konania.

231 Predovšetkým je potrebné zdôrazniť, že treba rozlišovať právny dosah tohto tvrdenia a právny dosah tvrdení založených na ochrane legitímnej dôvery príjemcov, ktorými sa zaoberajú bod 268 a nasledujúce, hoci skutkové okolnosti, ktoré musia byť na účely preskúmania všetkých týchto tvrdení zohľadnené, sú v podstate totožné. Otázka stimulačného účinku spornej pomoci totiž vyplýva z preskúmania zlučiteľnosti tejto pomoci so spoločným trhom, zatiaľ čo otázka existencie prípadnej legitímnej dôvery príjemcov vyplýva z preskúmania zákonnosti príkazu na vymáhanie, ktorý sa nachádza v napadnutom rozhodnutí. V oboch prípadoch však treba posúdiť rozsah, v akom si na základe prijatia zákona č. 9/1998 mohli byť podniky, ktorých sa predmetná schéma týkala, isté, že budú môcť využiť pomoc stanovenú v uvedenom zákone.

232 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že posúdenie zlučiteľnosti opatrení alebo schém pomoci so spoločným trhom patrí do výlučnej právomoci Komisie, ktorej činnosť je preskúmateľná súdom Únie (rozsudky Súdneho dvora z 22. marca 1977, *Steinike & Weinlig*, 78/76, Zb. s. 595, bod 9; z 21. novembra 1991, *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon*, C-354/90, Zb. s. I-5505, bod 14, a z 18. júla 2007, *Lucchini*, C-119/05, Zb. s. I-6199, bod 52). Z tohto dôvodu – v prípade neexistencie rozhodnutia Komisie o zlučiteľnosti oznámenej pomoci – samotná skutočnosť, že

vnútroštátne orgány prijali právne predpisy stanovujúce zavedenie schémy pomoci, nemôže vyvolať v možných príjemcoch tejto schémy istotu, že môžu získať pomoc stanovenú v týchto predpisoch (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora z 20. septembra 1990, Komisia/Nemecko, C-5/89, Zb. s. I-3437, bod 14, a zo 14. januára 1997, Španielsko/Komisia, C-169/95, Zb. s. I-135, bod 51).

233 V tomto prípade podniky spĺňajúce podmienky uvedené v zákone č. 9/1998 preto nemohli na základe prijatia tohto zákona regiónom Sardínia nadobudnúť istotu, že im v budúcnosti bude poskytnutá pomoc na základe schémy, ktorá ním bola stanovená. Bolo možné, že v rámci konania o preskúmaní Komisia predovšetkým posúdi predmetnú schému ako nezlučiteľnú so spoločným trhom alebo bude požadovať zmenu podmienok oprávnenosti podnikov alebo dotovaných projektov.

234 Navyše Komisia tým, že prijala 12. novembra 1998 rozhodnutie o schválení, v každom prípade zmarila prípadné nádeje možných príjemcov, pokiaľ ide o prípustnosť projektov, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadostí o pomoc, pretože toto rozhodnutie, ako bolo uvedené v bode 168 vyššie, výslovne vylúčilo poskytnutie pomoci na také projekty na základe schémy zavedenej zákonom č. 9/1998.

235 Okrem toho je potrebné uviesť, že tvrdenie vedľajších účastníkov konania, podľa ktorého už zákon č. 9/1998 podrobne upravoval najmä objektívne podmienky, ktorým museli vyhovovať projekty, na ktoré mohla byť poskytnutá pomoc, nezodpovedá skutočnosti. Zatiaľ čo zákon č. 9/1998 neobsahoval ustanovenia týkajúce sa časového vzťahu medzi podaním žiadosti o pomoc a začiatkom prác, dekrétom č. 285/1999 bolo, ako sa uvádza v bodoch 200 a 201 vyššie, výslovne a výnimočne zavedené ustanovenie, podľa ktorého boli v rámci prvého uplatnenia schémy prípustné projekty,

ktorých realizácia sa začala po nadobudnutí účinnosti zákona č. 9/1998, a teda pred podaním žiadosti o pomoc. Z toho vyplýva, že prípustnosť týchto projektov vôbec nevyplývala zo schémy stanovenej uvedeným zákonom.

236 Preto treba zamietnuť tvrdenie vedľajších účastníkov konania.

237 Z tohto dôvodu a navyše na základe skutočností uvedených v bodoch 184 až 216 vyššie, pokiaľ ide o tvrdenia založené na neuplatniteľnosti usmernení z roku 1998, existencii predchádzajúcej schémy pomoci a vnútroštátnom legislatívnom kontexte, musí byť žalobný dôvod založený na zjavne nesprávnom posúdení stimulačného účinku spornej schémy v celom rozsahu zamietnutý.

O žalobnom dôvode založenom na porušení článku 87 ods. 3 ES

238 Vedľajší účastníci konania a spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdia, že napadnuté rozhodnutie je v rozpore s článkom 87 ods. 3 ES v časti, v ktorej spornú schému vyhlasuje za nezlučiteľnú so spoločným trhom.

239 Vedľajší účastníci konania v tejto súvislosti tvrdia, že zákon č. 9/1998 rozšíril uplatnenie výhod stanovených predchádzajúcou schémou, ktorú schválila Komisia, na odvetvie cestovného ruchu a hotelierstva, rovnako ako jeho vykonávacie nariadenie na základe výnimky stanovenej v článku 87 ods. 3 písm. a) ES. Preto Komisia tým, že túto schému pomoci vyhlásila za nezlučiteľnú so spoločným trhom, pokiaľ ide o odvetvie cestovného ruchu a hotelierstva, porušila uvedené ustanovenie Zmluvy.

240 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdí, že Komisia preniesla dôkazné bremeno, keď sa v odôvodnení č. 70 napadnutého rozhodnutia domnievala, že talianske orgány nepredložili žiadne argumenty, ktoré by nasvedčovali tomu, že predmetná pomoc by mohla byť zlučiteľná na základe iných ustanovení než článku 87 ods. 3 písm. a) ES, hoci mala povinnosť posúdiť výšku sumy zlučiteľnú so spoločným trhom. Komisia okrem iného nevypočítala – na účely posúdenia vplyvu na „rozsah“, v akom tieto náklady mohli narušiť obchod medzi členskými štátmi – sumy, ktoré sa skutočne týkali obdobia pred podaním žiadosti. Vo svojej vlastnej žiadosti o pomoc však spoločnosť SF Turistico Immobiliare mohla odlíšiť na jednej strane žiadosť týkajúcu sa prác začatých pred podaním žiadosti a na druhej strane úplne samostatnú žiadosť, ktorá sa týka prác začatých po podaní uvedenej žiadosti.

241 Komisia spochybňuje tieto tvrdenia.

242 V prvom rade je potrebné odmietnuť tvrdenie vedľajších účastníkov konania, podľa ktorého sa zákonom č. 9/1998 len rozširuje pôsobnosť predchádzajúcej schémy, ktorú schválila Komisia, na odvetvie cestovného ruchu a hotelierstva, čo je dôvodom, pre ktorý by schéma upravená týmto zákonom nemohla byť vyhlásená za nezlučiteľnú so spoločným trhom.

243 Po prvé vyhlásenie o nezlučiteľnosti obsiahnuté v napadnutom rozhodnutí sa netýka lo schémy pomoci zavedenej zákonom č. 9/1998, ktorú oznámila Talianska republika a ktorá bola schválená rozhodnutím o schválení. Ako sa totiž uvádza v bode 87 vyššie, Komisia stále považuje túto schému za zlučiteľnú so spoločným trhom. Naopak za nezlučiteľné so spoločným trhom bolo vyhlásené rozšírenie pôsobnosti tejto schémy na projekty, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadosti o pomoc na základe deliberazione č. 33/6.

- 244 Po druhé aj za predpokladu, že by sporná schéma predstavovala rozšírenie alebo predĺženie účinnosti predchádzajúcej schémy, ktorú schválila Komisia, treba pripomenúť, ako sa uvádza v bode 190 vyššie, že na posúdenie zlučiteľnosti schémy pomoci nemôže mať vplyv okolnosť, že v období pred touto schémou existovali iné schémy, v súvislosti s ktorými Komisia akceptovala určité odlišnosti.
- 245 V druhom rade je potrebné takisto odmietnuť výhradu spoločnosti SF Turistico Immobiliare, podľa ktorej v podstate prináleží Komisii povinnosť preukázať, že sporné schémy boli nezlučiteľné so spoločným trhom, a nie talianskym orgánom preukázať opak.
- 246 V tejto súvislosti je potrebné najprv pripomenúť, že keď Komisia rozhoduje o začatí konania vo veci formálneho zisťovania, prináleží dotknutému členskému štátu a príjemcom predmetného opatrenia, aby uplatnili svoje tvrdenia vedúce k preukázaniu toho, že predmetné opatrenie nepredstavuje pomoc alebo že je zlučiteľné so spoločným trhom, keďže predmetom konania vo veci formálneho zisťovania je práve objasniť Komisii všetky údaje vo veci. Hoci je Komisia povinná jasne vyjadriť svoje pochybnosti o zlučiteľnosti pomoci so spoločným trhom v čase začatia formálneho konania, aby na ne členský štát a dotknuté osoby mohli čo najlepšie reagovať, faktom zostáva, že je na žiadateľovi o pomoc, aby rozptýlil tieto pochybnosti a preukázal, že predmetné opatrenie je v súlade s podmienkami výnimky (pozri v tomto zmysle rozsudok Ferriere Nord/Komisia, už citovaný v bode 132 vyššie, body 93 a 94 a tam citovanú judikatúru). Konkrétne s cieľom získať schválenie pomoci ako výnimky z pravidiel Zmluvy prináleží dotknutému členskému štátu v zmysle jeho povinnosti spolupráce s Komisiou, aby poskytol všetky informácie takej povahy, aby táto inštitúcia mohla preveriť, či podmienky výnimky boli splnené (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 28. apríla 1993, Taliansko/Komisia, C-364/90, Zb. s. I-2097, bod 20, a rozsudky Súdu prvého stupňa Regione autonoma della Sardegna/Komisia, už citovaný v bode 42 vyššie, bod 129, a zo 6. apríla 2006, Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke/Komisia, T-17/03, Zb. s. II-1139, bod 48).

- 247 V tomto prípade Talianskej republiky a subsidiárne príjemcom spornej pomoci prináleží, aby preukázali, že projekty využívajúce túto pomoc boli zlučiteľné so spoločným trhom.
- 248 Navyše, ako sa uvádza v bode 91 vyššie, v prípade schémy pomoci Komisia v zásade nie je povinná vykonať analýzu pomoci poskytnutej v individuálnych prípadoch, ale môže sa obmedziť na skúmanie všeobecných znakov dotknutej schémy bez toho, aby bola povinná skúmať každý osobitný prípad uplatnenia.
- 249 Je preto potrebné odmietnuť tvrdenie spoločnosti SF Turistico Immobiliare uvedené v bode 240 vyššie.
- 250 Z tohto dôvodu musí byť žalobný dôvod založený na porušení článku 87 ods. 3 ES zamietnutý.

O žalobnom dôvode založenom na porušení zásady nestrannosti a zásady ochrany hospodárskej súťaže

- 251 Vedľajší účastníci konania tvrdia, že pomoc upravená zákonom č. 9/1998 bola poskytnutá aj desiatim podnikom pôsobiacim v oblasti cestovného ruchu, ktoré začali realizovať práce pred uverejnením zákona a deliberazione č. 33/4 a deliberazione č. 33/6, ktorými sa tento zákon vykonáva, avšak po podaní ich žiadostí o pomoc. Vzhľadom na podmienky uvedené Komisiou na účely vymedzenia stimulačného účinku sa tieto podniky nachádzajú v rovnakej situácii ako vedľajší účastníci konania. Komisia však nevyžadovala vymáhanie pomoci, ktorá bola poskytnutá týmto desiatim podnikom, čo predstavuje porušenie zásady nestrannosti.

252 Okrem toho vedľajší účastníci konania, ktorí sú povinní vrátiť už získanú pomoc, sa domnievajú, že desať predmetných podnikov získalo voči nim neodôvodnenú výhodu. Z toho vyplýva porušenie hospodárskej súťaže medzi podnikmi pôsobiacimi v odvetví cestovného ruchu a hotelierstva.

253 Komisia sa výslovne nevyjadrila k dôvodnosti tohto žalobného dôvodu.

254 Najskôr je potrebné spresniť, že vedľajší účastníci konania odkazujú v bode 54 svojho vyjadrenia vedľajšieho účastníka konania na desať podnikov uvedených v liste zo 14. apríla 2003 adresovanom regiónom Sardínia Komisii, ktoré podali žiadosť o pomoc v rámci postupu stanoveného v dekréte č. 285/1999, ktorý bol neskôr zrušený. Ako sa uvádza v bode 198 vyššie, z napadnutého rozhodnutia vyplýva, že Komisia sa priklonila k stanovisku regiónu Sardínia vyjadrenému v uvedenom liste, podľa ktorého bolo – vzhľadom na investičné projekty týchto desiatich podnikov – potrebné zohľadniť dátum prvej žiadosti. Následne sa domnievala, že pomoc poskytnutá týmto desiatim podnikom bola v súlade s podmienkami žiadosti podanej pred začatím prác, a teda nebola protiprávna ani nezlučiteľná so spoločným trhom.

255 Z toho vyplýva, že týchto desať podnikov sa nenachádzalo v porovnateľnej situácii, akou je situácia žalobkyní a vedľajších účastníkov konania. Zatiaľ čo žalobkyne a vedľajší účastníci konania nepodali nijakú žiadosť o pomoc pred začatím prác týkajúcich sa ich investičných projektov, desať predmetných podnikov podalo v skutočnosti žiadosť na základe vykonávacieho dekrétu, ktorý bol neskôr zrušený. Otázka súladu žiadosti o pomoc s formálnymi náležitosťami stanovenými vo vykonávacích ustanoveniach vnútroštátneho práva je však z pohľadu práva Spoločenstva v oblasti kontroly štátnej pomoci druhoradá. Ako sa uvádza v bode 215 vyššie, to, že sa vyžaduje, aby dotknutý podnik jasne prejavil vôľu získať výhody vyplývajúce z predmetnej schémy pomoci pred začatím realizácie dotovaného projektu, umožňuje vyhnúť sa situácii,

aby neboli *ex post* podávané žiadosti pre projekty, ktorých realizácia sa začala bez ohľadu na existujúcu schému pomoci.

- 256 Keďže táto požiadavka bola, pokiaľ ide o desať podnikov uvedených vedľajšími účastníkmi konania, splnená, avšak nespĺnili ju ani vedľajší účastníci konania, ani žalobkyne, v tomto prípade nedošlo k nerovnosti zaobchádzania s porovnateľnými situáciami ani k porušeniu povinnosti nestrannosti. Z toho tiež vyplýva, že desiatim predmetným podnikom nebola poskytnutá neodôvodnená súťažná výhoda voči vedľajším účastníkom konania.
- 257 Preto musí byť žalobný dôvod založený na porušení zásady nestrannosti a zásady ochrany hospodárskej súťaže zamietnutý.

O žalobnom dôvode založenom na porušení zásady ochrany legitímnej dôvery

O legitímnej dôvere regiónu Sardínia týkajúcej sa neexistencie usmernení v čase prijatia zákona č. 9/1998

- 258 Región Sardínia tvrdí, že Komisia nezohľadnila jeho legitímnu dôveru v rámci preskúmania zlučiteľnosti predmetnej schémy pomoci so spoločným trhom. Komisia však mala preskúmať existenciu takej dôvery z úradnej moci na základe článku 14 nariadenia č. 659/1999, ktorý jej zakazuje nariadiť vymáhanie pomoci, ak by to bolo v rozpore so všeobecnou zásadou práva Spoločenstva.

- 259 Na jednej strane v tejto súvislosti uvádza, že povinnosť stanoviť, aby žiadosť o pomoc bola podaná pred začatím realizácie projektov, vyplýva priamo z usmernení z roku 1998 a nebola upravená v predchádzajúcej schéme regionálnej pomoci. Na druhej strane uvedené usmernenia boli uverejnené v úradnom vestníku deň pred prijatím zákona č. 9/1998. Preto sa domnieva, že nebol od začiatku objektívne schopný zabezpečiť súlad zákona č. 9/1998 s usmerneniami z roku 1998.
- 260 Komisia tvrdenia regiónu Sardínia spochybňuje.
- 261 V súlade s ustálenou judikatúrou má právo domáhať sa ochrany legitímnej dôvery každá osoba, v ktorej inštitúcia vytvorila odôvodnené nádeje. Porušenia ochrany legitímnej dôvery sa však nemôže dovolať osoba, ktorá zjavne porušila účinnú právnu úpravu (rozsudky Súdneho dvora zo 16. mája 1991, Komisia/Holandsko, C-96/89, Zb. s. I-2461, bod 30, a zo 14. júla 2005, ThyssenKrupp/Komisia, C-65/02 P a C-73/02 P, Zb. s. I-6773, bod 41; rozsudok Súdu prvého stupňa z 9. apríla 2003, Forum des migrants/Komisia, T-217/01, Zb. s. II-1563, bod 76).
- 262 V tomto prípade, ako sa konštatovalo v bodoch 177 až 180 vyššie, v rozsahu, v akom ustanovenia deliberazione č. 33/6 nerešpektovali podmienku, podľa ktorej mala byť žiadosť o pomoc podaná pred začatím prác, región Sardínia zaviedol protiprávnu schému pomoci, pretože ju neoznámil Komisii. Región Sardínia tak porušil platnú právnu úpravu, keďže nedodrжал článok 88 ods. 3 ES, ktorý upravuje, že členské štáty nemôžu vykonať novú pomoc, pokiaľ Komisia neprijala konečné rozhodnutie o jej zlučiteľnosti so spoločným trhom.
- 263 Toto porušenie bolo zjavné, pretože tak usmernenia z roku 1998, ako aj rozhodnutie o schválení výslovne uvádzali podmienku žiadosti podanej pred začatím prác.

- 264 Navyše v liste z 28. septembra 1998 región Sardínia ubezpečil Komisiu, že „k poskytnutiu pomoci stanovenej zákonom [č. 9/1998] mohlo dôjsť len na základe iniciatívy podnikov, ktorá sa mala uskutočniť neskôr“. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že samotné znenie zákona č. 9/1998 neupravovalo poskytnutie pomoci na investičné projekty, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadosti o pomoc. Nie je preto rozhodujúce, že v čase legislatívneho procesu týkajúceho sa uvedeného zákona región Sardínia nemohol fakticky zohľadniť usmernenia z roku 1998, ktoré boli uverejnené deň pred prijatím zákona. Naopak predpisy zavádzajúce možnosť podať žiadosti o pomoc spätne v súvislosti s projektmi, ktorých realizácia sa už začala, t. j. dekrét č. 285/1999 a deliberazione č. 33/6, boli prijaté 29. apríla 1999 a 27. júla 2000, a teda k ich prijatiu došlo dlho po tom, ako boli uverejnené usmernenia z roku 1998 a prijaté rozhodnutie o schválení.
- 265 Napokon zo samotného znenia deliberazione č. 33/6 vyplýva, že región Sardínia si bol celkom vedomý, že prijatie žiadostí o pomoc na projekty, ktorých realizácia sa už začala, je v rozpore s právom Spoločenstva, pretože v deliberazione č. 33/6 sa uvádza zodpovednosť regionálnej správy, „ktorá vyplýva z úradného uverejnenia smerníc obsahujúcich pokyny, ktoré, ako v tomto prípade, nie sú v súlade s predpismi Únie“.
- 266 Región Sardínia sa preto nemôže na základe judikatúry uvedenej v bode 261 vyššie dovoliavať zásady ochrany legitímnej dôvery.
- 267 Z tohto dôvodu musí byť žalobný dôvod založený na porušení tejto zásady zamietnutý v rozsahu, v akom sa zakladá na údajnej dôvere regiónu Sardínia.

O legitímnej dôvere príjemcov založenej na existencii predchádzajúceho rozhodnutia o schválení a okolnostiach prípadu

- 268 Región Sardínia, vedľajší účastníci konania a spoločnosti SF Turistico Immobiliare a Grand Hotel Abi d'Oru tvrdia, že príjemcovia predmetnej pomoci sa mohli dovoľávať legitímnej dôvery v súvislosti so zlučiteľnosťou získanej pomoci. Túto dôveru chránil najmä článok 14 nariadenia č. 659/1999.
- 269 Podľa týchto účastníkov konania sa dôvera príjemcov spornej pomoci zakladala na existencii rozhodnutia o schválení, na skutočnosti, že už samotný zákon č. 9/1998 spresňoval všetky podmienky potrebné na získanie individuálnej pomoci, na uisteniach zo strany talianskych orgánov a na rozhodnutí Komisie z 12. júla 2000 o nevznesení námietok voči schéme pomoci na investície v menej rozvinutých regiónoch Talianska až do 31. decembra 2006 (štátna pomoc N 715/99 – Taliansko), ktorého stručné oznámenie bolo uverejnené v úradnom vestníku (Ú. v. ES C 278, s. 26), ktoré sa týkalo schémy pomoci upravenej v legge n° 488/92, conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 22 ottobre 1992, n. 415, concernente rifinanziamento della legge 1 marzo 1986, n. 64, recante disciplina organica dell'intervento straordinario nel Mezzogiorno (zákon č. 488/92 o zmene na zákon a o doplnení zákonného dekrétu č. 415 z 22. októbra 1992 o dodatočných rozpočtových zdrojoch na vykonanie zákona č. 64 z 1. marca 1986, ktorým sa zavádzajú opatrenia o mimoriadnej intervencii v Mezzogiorne), z 19. decembra 1992 (GURI č. 299 z 21. decembra 1992, s. 3, a korigendum, GURI č. 301 z 23. decembra 1992, s. 40), ktorý stanovoval, že za oprávnené sa považovali náklady vynaložené po dni skončenia platnosti výzvy, ktorá predchádzala výzve, na základe ktorej bola podaná žiadosť o pomoc.
- 270 Ich dôvera bola podporená dekrétom č. 285/1999, deliberazione č. 33/6, vysvetleniami zo strany správnych úsekov regiónu Sardínia v súvislosti so zlučiteľnosťou pomoci so spoločným trhom, skutočnosťou, že región pravidelne vyhovoval žiadostiam

o vyplatenie pomoci, a zdĺhavosťou, s akou Komisia vykonávala svoje úlohy bez toho, aby prijala opatrenia týkajúce sa odkladu poskytnutia pomoci.

- 271 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdí, že táto dôvera nemôže byť vyvrátená skutočnosťou, že ani dekrét č. 285/1999, ani deliberazione č. 33/6 neboli oznámené Komisii. Spoločnosť SF Turistico Immobiliare sa domnieva, že by bolo prehnané vyžadovať od príjemcov, aby požiadali región Sardínia o formálny dôkaz o predložení akéhokoľvek opatrenia, ktoré má vplyv na konanie, Komisii alebo aby po tom, čo získali pomoc, položili Komisii otázku, či jej bol oznámený každý akt, ktorý bol následne prijatý a je potenciálne významný.
- 272 Komisia odmieta tvrdenia žalobcov a vedľajších účastníkov konania.
- 273 Z judikatúry vyplýva, že právo domáhať sa uplatnenia legitímnej dôvery predpokladá splnenie troch kumulatívnych podmienok. Po prvé dotknutej osobe museli byť administratívou Spoločenstva poskytnuté presné, nepodmienečné a zhodujúce sa záruky pochádzajúce z oprávnených a spoľahlivých zdrojov. Po druhé tieto záruky musia byť spôsobilé vyvolať legitímne očakávanie u toho, komu sú určené. Po tretie poskytnuté záruky musia byť v súlade s platnými predpismi (pozri rozsudky Súdu prvého stupňa z 30. júna 2005, Branco/Komisia, T-347/03, Zb. s. II-2555, bod 102 a tam citovanú judikatúru; z 23. februára 2006, Cementbouw Handel & Industrie/Komisia, T-282/02, Zb. s. II-319, bod 77, a z 30. júna 2009, CPEM/Komisia, T-444/07, Zb. S. II-2121, bod 126).
- 274 Na legitímnu dôveru týkajúcu sa zákonnosti štátnej pomoci sa v zásade, a pokiaľ neexistujú mimoriadne okolnosti, možno odvolávať len vtedy, ak bola táto pomoc poskytnutá v súlade s postupom upraveným v článku 88 ES. Starostlivý hospodársky subjekt

musí totiž zvyčajne byť schopný posúdiť, či bol tento postup dodržaný (rozsudky Súdneho dvora z 20. septembra 1990, Komisia/Nemecko, už citovaný v bode 232 vyššie, bod 14; zo 14. januára 1997, Španielsko/Komisia, už citovaný v bode 232 vyššie, bod 51, a z 20. marca 1997, Alcan Deutschland, C-24/95, Zb. s. I-1591, bod 25).

²⁷⁵ V tomto prípade, ako sa uvádza v bodoch 168 a 180 vyššie, bolo v rozhodnutí o schválení zreteľne uvedené, že schválenie Komisiou sa týkalo iba pomoci na projekty, ktorých realizácia sa začala po podaní žiadosti o pomoc, a sporná pomoc, ktorá nevyhovovala tejto podmienke, teda nebola poskytnutá na základe postupu stanoveného článkom 88 ES. V súlade s judikatúrou citovanou v predchádzajúcom bode z toho vyplýva, že príjemcovia spornej pomoci sa v zásade nemohli dovoliavať legitímnej dôvery v zákonnosť uvedenej pomoci.

²⁷⁶ Je pravda, že judikatúra nevyklučuje možnosť, že príjemcovia protiprávnej pomoci sa môžu v rámci konania o vymáhaní dovoliavať mimoriadnych okolností, na základe ktorých mohla byť oprávnené založená ich legitímna dôvera v súlad tejto pomoci s právom, a z toho dôvodu vzniesť námietky proti jej vráteniu (rozsudok z 20. septembra 1990, Komisia/Nemecko, už citovaný v bode 232 vyššie, bod 16; rozsudky Súdu prvého stupňa z 15. septembra 1998, BFM a EFIM/Komisia, T-126/96 a T-127/96, Zb. s. II-3437, bod 69, a Fleuren Compost/Komisia, už citovaný v bode 132 vyššie, bod 136).

²⁷⁷ Z judikatúry Súdneho dvora (rozsudky z 20. septembra 1990, Komisia/Nemecko, už citovaný v bode 232 vyššie, body 13 až 16, a Alcan Deutschland, už citovaný v bode 274 vyššie, body 24 a 25) však implicitne vyplýva, pričom Súd prvého stupňa tak už viackrát výslovne rozhodol (rozsudky Súdu prvého stupňa z 8. júna 1995, Siemens/Komisia, T-459/93, Zb. s. II-1675, body 104 a 105; z 27. januára 1998, Ladbroke Racing/Komisia, T-67/94, Zb. s. II-1, bod 83, a Fleuren Compost/Komisia, už citovaný

v bode 132 vyššie, bod 137), že títo príjemcovia sa môžu na základe príslušných ustanovení vnútroštátneho práva dovoľávať takých mimoriadnych okolností len v rámci konania o vymáhaní na vnútroštátnych súdoch, ktoré majú jediné právomoc – v prípade potreby po tom, čo položili Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku týkajúcu sa výkladu – posúdiť predmetné okolnosti.

278 V každom prípade žiadnu okolnosť, na ktorú v tomto prípade poukázali žalobcovia a vedľajší účastníci konania, nemožno považovať za okolnosť spôsobilú odôvodniť zrušenie napadnutého rozhodnutia.

279 Po prvé, pokiaľ bolo uvedené, že údajná legitímna dôvera príjemcov sa zakladala na existencii rozhodnutia o schválení a na skutočnosti, že už samotný zákon č. 9/1998 spresňoval podmienky poskytnutia individuálnej pomoci, takže potenciálni príjemcovia, ktorí spĺňajú tieto podmienky, mohli očakávať výhody, z konštatovaní uvedených v bodoch 232 až 234, ako aj z bodu 168 vyššie vyplýva, že ani prijatie zákona č. 9/1998, ani rozhodnutie o schválení nemohli byť základom pre istotu možnosti zákonného využívania spornej pomoci. Z tohto dôvodu ani tieto akty nemohli u príjemcov spornej pomoci založiť legitímnu dôveru.

280 Nič iné nevyplýva ani z bodu 189 rozsudku Súdu prvého stupňa z 5. júna 2001, ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi/Komisia (T-6/99, Zb. s. II-1523), na ktorý poukázal región Sardínia. Ako správne uviedla Komisia, vo veci, ktorá bola ukončená uvedeným rozsudkom, a rozdielne od okolností tejto veci, totiž výslovne schválila predmetnú pomoc rozhodnutím, ktoré prijala v nadväznosti na oznámenie členského štátu vyhotovené v správnej a náležitej forme. Práve z tohto dôvodu sa Všeobecný súd domnieval, že zásada ochrany legitímnej dôvery bráni vymáhaniu predmetnej pomoci od príjemcov, napriek tomu, že Komisia následne na základe nových informácií konštatovala nezlučiteľnosť pomoci so spoločným trhom (rozsudok ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi/Komisia, už citovaný, body 188 a 189).

281 Po druhé, pokiaľ ide o záruky poskytnuté zo strany talianskych orgánov, dekrét č. 285/1999, deliberazione č. 33/6, vysvetlenia získané zo strany správnych úsekov regiónu Sardínia v súvislosti so zlučiteľnosťou pomoci so spoločným trhom a skutočnosť, že región Sardínia pravidelne vyhovoval žiadostiam o vyplatenie pomoci, treba konštatovať, že všetky tieto skutočnosti predstavujú konania vnútroštátnych orgánov. Nevyhovujú tak prvej podmienke, ktorá bola uvedená v judikatúre citovanej v bode 273 vyššie, podľa ktorej práve správne orgány Spoločenstva musia dotknutým osobám poskytnúť záruky, ktoré sú základom ich dôvery.

282 Po tretie, pokiaľ ide o údajnú zdĺhavosť konania Komisie, bez ohľadu na skutočnosť uvedenú v bode 100 vyššie, že dĺžka konania vo veci predbežného preskúmania nemohla byť v tomto prípade posúdená ako neprimeraná, Komisia správne tvrdí, že akákoľvek jej zdanlivá nečinnosť je irelevantná vzhľadom na to, že schéma pomoci jej nebola oznámená (rozsudok Súdneho dvora z 11.novembra 2004, Demesa a Territorio Histórico de Álava/Komisia, C-183/02 P a C-187/02 P, Zb. s. I-10609, bod 52).

283 Po štvrté rozhodnutie Komisie z 12. júla 2000 týkajúce sa schémy pomoci upraveanej v legge č. 488/92, ktorý pri splnení určitých podmienok stanovoval oprávnenosť nákladov, ktoré boli vynaložené pred podaním žiadosti o pomoc, nemohlo byť základom legitímnej dôvery príjemcov spornej pomoci. Treba totiž pripomenúť, že všeobecnou zásadou, ktorú zakotvuje článok 87 ods. 1 ES, je zásada zákazu štátnej pomoci. Podľa judikatúry sa výnimky z tejto zásady vykladajú striktnie (rozsudok Fleuren Compost/Komisia, už citovaný v bode 132 vyššie, bod 75). Z toho vyplýva, že rozhodnutie o nevznesení námietok proti schéme pomoci sa týka len skutočne poskytnutej pomoci, ktorá patrí do pôsobnosti tejto schémy, a preto nemôže založiť legitímnu dôveru potenciálnych príjemcov budúcich projektov podobnej pomoci

v zlučiteľnosť predmetnej pomoci so spoločným trhom (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 2. decembra 2008, Nuova Agricast a Cofra/Komisia, T-362/05 a T-363/05, neuvverejnený v Zbierke, bod 80).

284 Z tohto dôvodu musí byť žalobný dôvod založený na porušení zásady ochrany legítimnej dôvery zamietnutý.

O žalobnom dôvode založenom na porušení ustanovení týkajúcich sa pomoci de minimis

285 Vedľajší účastníci konania a spoločnosť SF Turistico Immobiliare tvrdia, že Komisia porušila ustanovenia uplatniteľné v oblasti pomoci *de minimis*.

286 Vedľajší účastníci konania sa v tejto súvislosti domnievajú, že Komisia mala regiónu Sardínia nariadiť iba vymáhanie časti poskytnutej pomoci, ktorá presahuje hranicu 200 000 eur stanovenú v článku 2 nariadenia Komisie (ES) č. 1998/2006 z 15. decembra 2006 o uplatňovaní článkov 87 [ES] a 88 [ES] na pomoc *de minimis* (Ú. v. EÚ L 379, s. 5), alebo v každom prípade časti pomoci, ktorá presahuje hranicu 100 000 eur stanovenú v článku 2 nariadenia č. 69/2001.

287 Spoločnosť SF Turistico Immobiliare dopĺňa – pričom vylučuje, aby sa náklady vynaložené pred podaním žiadosti o pomoc považovali za náklady vynaložené na základe pravidla *de minimis* –, že Komisia nezohľadnila mimoriadnu situáciu na území regiónu Sardínia, ktorá vyplýva z toho, že odporujúce si ustanovenia pochádzajúce z rôznych predpisov, ktoré obsahujú právnu úpravu pomoci v odvetví cestovného ruchu, sa prekrývajú.

288 Domnieva sa, že pomoc *de minimis* je oslobodená od oznamovacej povinnosti, vzťahuje sa na „akúkoľvek verejnú pomoc“ a nemá vplyv na možnosť získať ďalšiu pomoc na ten istý projekt. Komisia vyložila pojem „celý projekt“ veľmi formálnym spôsobom na základe prvého výdavku uvedeného vo výpočte, ktorý bol priložený k žiadosti.

289 Komisia odmieta tieto tvrdenia.

290 Najskôr je potrebné určiť, ktorý z rôznych po sebe idúcich nástrojov v oblasti pomoci *de minimis* sa *ratione temporis* uplatní na skutkové okolnosti v tejto veci. Táto téma bola postupne predmetom oznámenia Komisie o pomoci *de minimis* [neoficiálny preklad] (Ú. v. ES C 68, 1996, s. 9), nariadenia č. 69/2001 a nariadenia č. 1998/2006.

291 V súlade s odôvodnením č. 5 treťou vetou nariadenia č. 69/2001 a odôvodnením č. 10 nariadenia č. 1998/2006 by sa pomoc *de minimis* mala považovať za poskytnutú v okamihu, keď sa podniku poskytne právny nárok prijať túto pomoc podľa uplatniteľných vnútroštátnych právnych predpisov. V tejto súvislosti treba uviesť, že z rôznych tabuliek nachádzajúcich sa v liste regiónu Sardínia zo 14. apríla 2003 vyplýva, že žiadosti o pomoc týkajúce sa spornej pomoci boli podané v období medzi 20. januárom a 31. marcom 2001. Z toho vyplýva, že dátum, ku ktorému bola táto pomoc poskytnutá, nemohol byť skorší než apríl 2001. Nariadenie č. 69/2001 však podľa svojho článku 4 ods. 1 nadobudlo účinnosť 2. februára 2001, t. j. dvadsať dní po svojom uverejnení v úradnom vestníku 13. januára 2001. V tomto prípade teda treba uplatniť ustanovenia týkajúce sa pomoci *de minimis*, ktoré sa nachádzajú v nariadení č. 69/2001.

292 Ďalej, pokiaľ ide o obsah predmetných ustanovení, článok 2 nariadenia č. 69/2001 s názvom „Pomoc *de minimis*“ stanovuje:

„1. Opatrenia pomoci sa považujú za také, ktoré nespĺňajú všetky kritériá článku 87 (1) zmluvy a preto nespádajú do požiadavky o oznamovaní v článku 88 (3) zmluvy, ak spĺňajú podmienky stanovené v odsekoch 2 a 3.

2. Celková pomoc *de minimis* poskytnutá ktorémukoľvek podniku nepresiahne 100 000 [eur] v priebehu troch rokov. Toto maximum platí bez ohľadu na form[u] pomoci alebo sledovan[ý] cie[ľ].

....“

293 Navyše podľa odôvodnenia č. 5 štvrtej vety nariadenia č. 69/2001 „pravidlo *de minimis* neobmedzuje možnosť, že podniky prijímajú aj pre ten istý projekt štátnu pomoc schválenú Komisiou alebo zahrnutú v nariadení vynímajúcom celú skupinu“.

294 Napokon v tomto prípade napadnuté rozhodnutie obsahuje túto časť, ktorá sa týka uplatnenia pravidla *de minimis*:

295 Podľa odôvodnenia č. 68 napadnutého rozhodnutia:

„Komisia nepovažuje za prijateľné ani argumenty predložené talianskymi orgánmi týkajúce sa pravidla *de minimis*, pretože toto pravidlo nemožno použiť na vyhnutie

sa povinnosti podať žiadosť o pomoc pred začatím prác na projekte, ako to ukladajú usmernenia [z roku 1998], aby sa dodržala zásada motivačného účinku. Príslušná suma, ktorú treba brať do úvahy, by sa mala vzťahovať na celý projekt, a nie len na časť pomoci poskytnutej pred podaním žiadosti o pomoc. Komisia teda nemôže považovať počiatočné práce za oprávnené na základe pravidla *de minimis* a vylúčiť ich tak z rozsahu pôsobnosti usmernení [z roku 1998].“

296 Komisia v odôvodnení č. 73 napadnutého rozhodnutia vysvetľuje:

„Zistenie nezlučiteľnosti [pomoci poskytnutej na základe deliberazione č. 33/6] sa uplatňuje na pomoc poskytnutú na projekty, ktorých oprávnené náklady boli vynaložené pred podaním žiadosti o pomoc na základe vykonávacích opatrení účinných v čase podania žiadosti a ktorá presahuje hranicu pomoci *de minimis*, na poskytnutie ktorej mohol mať príjemca v príslušnom čase nárok, vypočítanú podľa článku 2 nariadenia (ES) č. 69/2001.“

297 Z odôvodnenia č. 68 v spojení s odôvodnením č. 73 vyplýva, že Komisia nezamýšľala celkom vylúčiť uplatnenie pravidla *de minimis* na spornú pomoc. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že Komisia sa v napadnutom rozhodnutí vyjadrila iba k schéme pomoci, ktorá bola zmenená prostredníctvom deliberazione č. 33/6. Napadnuté rozhodnutie teda vôbec nevylučuje možnosť uplatnenia pravidla *de minimis* v určitých prípadoch individuálnej pomoci poskytnutej na základe tejto schémy.

298 Naopak Komisia sa domnieva, že uplatnenie pravidla predpokladá, že celková suma pomoci, ktorá bola získaná pre daný projekt, sa nachádza pod hranicou *de minimis*,

ktorú môže využiť predmetný podnik, a že jednoducho nebolo možné odpočítať sumu zodpovedajúcu uvedenej hranici od sumy vymáhanej pomoci ani zohľadniť iba sumu zodpovedajúcu prácam, ktoré boli skutočne ukončené pred podaním žiadosti o pomoc.

299 Účastníci konania si tak odporujú iba v otázke, či je na účely uplatnenia pravidla *de minimis* možné rozdeliť pomoc týkajúcu sa konkrétneho projektu tak, aby mohlo byť uvedené pravidlo uplatnené v súvislosti so sumou nachádzajúcou sa pod uplatniteľnou hranicou, alebo naopak, či musí byť pomoc týkajúca sa konkrétneho projektu považovaná za nedeliteľnú a v súvislosti s pomocou presahujúcou túto hranicu musí byť uplatnenie pravidla *de minimis* vylúčené.

300 Vzhľadom na neexistenciu súvisiacich výslovných ustanovení v nariadení č. 69/2001 je potrebné posúdiť túto otázku vo vzťahu k účelu pravidla *de minimis*.

301 V tejto súvislosti treba uviesť, že v bode 3.2 oznámenia týkajúceho sa usmernení Spoločenstva o štátnej pomoci pre malé a stredné podniky [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES C 213, 1992, s. 2) Komisia odôvodnila prvé zavedenie pravidla *de minimis* skutočnosťou, že „každá pomoc nemá... citeľný dosah na obchod a hospodársku súťaž medzi členskými štátmi“, čo platí „najmä pre veľmi malú pomoc“, ako aj potrebu „zjednodušiť správne konania v záujme MSP“. Bolo by teda „vhodné, aby pomoc, ktorá dosiahne určitú absolútnu hodnotu, pod ktorej hranicu sa môže článok [87] ods. 1 [ES] považovať za neuplatniteľný, už nemusela podliehať predchádzajúcemu oznámeniu Komisií“ [*neoficiálny preklad*]

302 Rovnako v druhom odseku oznámenia z roku 1996 o pomoci *de minimis* (pozri bod 290 vyššie) Komisia opäť poukázala na „potrebu administratívneho zjednodušenia tak pre členské štáty, ako aj pre útvary Komisie – ktorá musí mať možnosť sústrediť svoje zdroje na prípady, ktoré majú skutočný význam na úrovni Spoločenstva“ [*neoficiálny preklad*].

303 Pokiaľ ide o nariadenie č. 69/2001, toto nariadenie neobsahuje odôvodnenia, ktoré sa výslovne venujú *ratio legis* pravidla *de minimis*, a uspokojuje sa len s uvedením týchto prvkov:

„Vo svetle skúseností Komisie sa môže stanoviť, že pomoc nepresahujúca limit 100 000 [eur] v priebehu žiadneho obdobia počas troch rokov neovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi, resp. nedeformuje ani nehrozí, že bude deformovať konkurenciu, a preto nespadá pod článok 87 (1) [ES]“ (odôvodnenie č. 5 prvá veta nariadenia č. 69/2001).

304 Z týchto odôvodnení vyplýva, že cieľom pravidla *de minimis* je zjednodušiť administratívne konania tak v záujme príjemcov relatívne bezvýznamnej pomoci, a teda neschopnej narušiť hospodársku súťaž, ako aj v záujme Komisie, ktorá musí mať možnosť sústrediť svoje zdroje na prípady, ktoré majú skutočný význam na úrovni Spoločenstva.

305 V tejto súvislosti treba konštatovať, že pripustenie možnosti rozdelenia pomoci s cieľom uplatniť pravidlo *de minimis* na jednu jej časť by neprispievalo k sledovaniu vyššie uvedeného cieľa. Samotná skutočnosť, že od výšky pomoci určenej v prospech podnikov sa odpočíta suma zodpovedajúca hranici *de minimis*, nezbavuje Komisiu povinnosti preskúmať zlučiteľnosť predmetnej pomoci so spoločným trhom, pokiaľ ide o sumu presahujúcu túto hranicu, ani predmetný podnik povinnosti počkať si na

výsledok tohto preskúmania skôr, než túto pomoc využije, alebo prípadne vrátiť túto pomoc za predpokladu protiprávnej pomoci.

306 Navyše, ako Komisia správne tvrdí vo svojej odpovedi na písomnú otázku Všeobecného súdu, pripustenie možnosti rozdelenia by mohlo v prípade, akým je tento, viesť k odmietnutiu zásady, podľa ktorej predpokladom zlučiteľnosti pomoci je existencia stimulačného účinku, a to pokiaľ ide o celkovú výšku poskytnutej pomoci. Ak sa totiž sumy zodpovedajúce prácam uskutočneným pred podaním žiadosti o pomoc nachádzajú pod hranicou 100 000 eur, a teda nemusia byť považované za štátnu pomoc v zmysle článku 87 ods. 1 ES, treba dospieť k záveru, že pred podaním žiadosti nebola poskytnutá žiadna pomoc. Z tohto dôvodu by sa projekt mal považovať za začatý po podaní žiadosti o pomoc, hoci v skutočnosti táto podmienka nebola splnená.

307 Také riešenie by ohrozilo ciele, ktoré sleduje kontrola štátnej pomoci vo všeobecnosti, pretože by mohlo oslabiť dobrú vôľu členských štátov a podnikov, pokiaľ ide o dodržiavanie povinnosti neposkytovať štátnu pomoc skôr, než mala Komisia možnosť vyjadriť sa k jej zlučiteľnosti so spoločným trhom. Aj keby sa totiž sumy zodpovedajúce prácam vykonaným pred podaním žiadosti o pomoc nachádzali nad hranicou 100 000 eur, príjemcovia by si tak mohli byť istí, že aspoň časť protiprávne poskytnutej pomoci nebude vymáhaná. Ako však Komisia správne uvádza, účelom pravidla *de minimis* nie je zaručiť všetkým podnikom, ktorým bola poskytnutá protiprávna pomoc, aby si mohli uplatniť oslobodenie do výšky hranice *de minimis*.

308 Túto poslednú úvahu podporuje analýza pojmu „pomoc *de minimis*“. Tento pojem totiž naznačuje, že ide o pomoc v malej výške. Pripustenie *ex post* rozdelenia pomoci

presahujúcej hranicu, ktorá sa v tejto súvislosti uplatní, by však viedlo k uplatneniu pravidla *de minimis* na časť pomoci, ktorej výška v čase jej poskytnutia nebola malá.

- 309 Je pravda, že v nadväznosti na vymáhanie celkovej výšky protiprávne poskytnutej pomoci môže predmetný členský štát v zásade okamžite poskytnúť podniku novú pomoc *de minimis* do výšky hranice 100 000 eur. Ako však Komisia zdôraznila vo svojej odpovedi na písomnú otázku Všeobecného súdu, vyžaduje to nové rozhodnutie o poskytnutí verejných zdrojov členským štátom, ktorý má možnosť rozhodnúť sa, takže zákaz rozdelenia nemôže byť považovaný za formálne pravidlo.
- 310 Preto treba článok 2 ods. 1 a 2 nariadenia č. 69/2001 vykladať v tom zmysle, že oslobodenie od oznamovacej povinnosti stanovenej v článku 88 ods. 3 ES nemôže byť uplatnené na sumy, ktoré sú súčasťou pomoci, ktorej celková výška presahuje hranicu 100 000 eur za obdobie troch rokov.
- 311 V každom prípade výslovné uvedenie tohto reštriktívneho výkladu článku 2 ods. 2 druhého pododseku nariadenia č. 1998/2006 tak musí byť chápané ako podanie vysvetlenia, a nie ako doplnenie novej podmienky na uplatnenie pravidla *de minimis*.
- 312 Z tohto dôvodu je potrebné odmietnuť tvrdenie vedľajších účastníkov konania, podľa ktorého mala Komisia regiónu Sardínia uložiť povinnosť vymáhať iba časť sumy poskytnutej pomoci, ktorá prekročila hranicu 200 000 eur alebo aspoň hranicu 100 000 eur. Takisto treba odmietnuť tvrdenie spoločnosti SF Turistico Immobiliare,

podľa ktorého mala Komisia na účely uplatnenia pravidla *de minimis* zohľadniť iba časť nákladov vynaložených pred podaním žiadosti o pomoc.

- 313 To nevyučuje možnosť, že v rámci posúdenia každého jednotlivého prípadu, ktoré musia talianske orgány vykonať pri vymáhaní spornej pomoci, môže byť preukázané, že niektoré projekty, ktorých realizácia sa začala pred podaním žiadosti o pomoc a na ktoré nemôže byť poskytnutá pomoc na základe schémy zavedenej zákonom č. 9/1998, sú funkčne nezávislé od iných projektov, ktorých realizácia sa začala po podaní žiadosti o pomoc, a z tohto dôvodu môže byť na ne poskytnutá pomoc na základe tejto schémy. V rámci tejto veci však ide o otázku, ktorej vyriešenie neprináleží Všeobecnému súdu.
- 314 Preto musí byť žalobný dôvod založený na porušení ustanovení týkajúcich sa pomoci *de minimis* zamietnutý.
- 315 Žaloby preto treba zamietnuť v celom rozsahu.

O trovách

- 316 Podľa článku 87 ods. 2 rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže žalobcovia a vedľajší účastníci konania nemali vo veci úspech, je opodstatnené zaviazat' ich na náhradu trov konania v súlade s návrhom Komisie.

Z týchto dôvodov

VŠEOBECNÝ SÚD (štvrtá komora)

rozhodol a vyhlásil:

- 1. Veci T-394/08, T-408/08, T-453/08 a T-454/08 sa spájajú na účely vyhlásenia rozsudku.**
- 2. Žaloby sa zamietajú.**
- 3. Žalobcovia sú povinní nahradiť trovy konania, ktoré vynaložila Komisia, s výnimkou trov konania, ktoré vynaložila z dôvodu vstupu vedľajších účastníkov do konania, a znášajú vlastné trovy konania.**
- 4. Vedľajší účastníci konania vo veci T-394/08 sú povinní nahradiť trovy konania, ktoré vynaložila Komisia v súvislosti so vstupom vedľajších účastníkov do konania, a znášajú vlastné trovy konania.**

Pelikánová

Jürimäe

van der Woude

Rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 20. septembra 2011.

Podpisy

Obsah

Okolnosti predchádzajúce sporu	II - 6272
Napadnuté rozhodnutie	II - 6277
Konanie	II - 6280
Návrhy účastníkov konania	II - 6281
Právny stav	II - 6284
1. O prípustnosti niektorých žalobných dôvodov uvedených vedľajšími účastníkmi konania vo veci T-394/08	II - 6284
2. O prípustnosti niektorých výhrad vznesených v štádiu repliky	II - 6287
Vec T-394/08	II - 6287
Vec T-408/08	II - 6289
Vec T-453/08	II - 6290
Vec T-454/08	II - 6290
3. O prípustnosti žalobných dôvodov založených na protiprávnosti rozhodnutia o zmene	II - 6291
O právnej povahe rozhodnutia o zmene	II - 6292
O dôsledkoch v tomto prípade pre prípustnosť žalobných dôvodov založených na protiprávnosti rozhodnutia o zmene	II - 6294
4. O žalobných dôvodoch založených na procesných vadách	II - 6296
O žalobnom dôvode založenom na porušení článku 88 ods. 2 ES a nariadenia č. 659/1999	II - 6297
O výhrade založenej na porušení článku 9 nariadenia č. 659/1999	II - 6297
O výhrade založenej na nedostatočnom vykonaní dokazovania	II - 6299

O výhrade založenej na nedodržaní lehôt stanovených v nariadení č. 659/1999	II - 6300
O žalobnom dôvode založenom na porušení článku 254 ods. 3 ES a článku 20 ods. 1 nariadenia č. 659/1999	II - 6303
O žalobnom dôvode založenom na nedostatku odôvodnenia napadnutého rozhodnutia	II - 6305
O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia, pokiaľ ide o porušenie zásady primeranej dĺžky konania	II - 6305
O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia posúdenia pomoci ako novej protiprávnej pomoci	II - 6307
O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia týkajúceho sa nezlučiteľnosti pomoci pre regionálny rozvoj	II - 6308
O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia posúdenia stimulačného účinku spornej pomoci	II - 6310
O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia v súvislosti s odmietnutím uplatnenia pravidla de minimis	II - 6313
O výhrade založenej na nedostatku odôvodnenia príkazu na vymáhanie	II - 6314
5. O žalobných dôvodoch vo veci samej	II - 6315
O žalobnom dôvode založenom na neexistencii právneho základu rozhodnutia o zmene	II - 6316
O žalobnom dôvode založenom na zneužití právomoci pri prijímaní rozhodnutia o zmene	II - 6317
O žalobnom dôvode založenom na tom, že v rozhodnutí o schválení nie je uvedená podmienka predchádzajúcej žiadosti	II - 6318
O žalobnom dôvode založenom na nesprávnom posúdení pomoci ako protiprávnej pomoci a nie nesprávne uplatnenej pomoci	II - 6319
O žalobnom dôvode založenom na neuplatniteľnosti usmernení z roku 1998	II - 6324
O uplatniteľnosti ratione temporis usmernení z roku 1998	II - 6324

O tvrdení založenom na ustanoveniach týkajúcich predchádzajúcej schémy ..	II - 6325
O tvrdení založenom na vnútroštátnom legislatívnom kontexte	II - 6326
O námietke nezákonnosti bodu 4.2 usmernení z roku 1998	II - 6329
— O prípustnosti námietky nezákonnosti	II - 6330
— O veci samej	II - 6332
O žalobnom dôvode založenom na zjavne nesprávnom posúdení existencie stimulačného účinku	II - 6334
O tvrdeniach založených na osobitnej situácii a konaní príjemcov spornej pomoci	II - 6335
O tvrdení, podľa ktorého samotné nadobudnutie účinnosti zákona č. 9/1998 poskytovalo podnikom istotu možnosti získať pomoc	II - 6337
O žalobnom dôvode založenom na porušení článku 87 ods. 3 ES	II - 6340
O žalobnom dôvode založenom na porušení zásady nestrannosti a zásady ochrany hospodárskej súťaže	II - 6343
O žalobnom dôvode založenom na porušení zásady ochrany legitímnej dôvery	II - 6345
O legitímnej dôvere regiónu Sardínia týkajúcej sa neexistencie usmernení v čase prijatia zákona č. 9/1998	II - 6345
O legitímnej dôvere príjemcov založenej na existencii predchádzajúceho rozhodnutia o schválení a okolnostiach prípadu	II - 6348
O žalobnom dôvode založenom na porušení ustanovení týkajúcich sa pomoci de minimis	II - 6353
O trovách	II - 6361